

UNIVERZITET U SARAJEVU

FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

ODSJEK ZA POLITOLOGIJU-MEĐUNARODNI ODNOSI I DIPLOMATIJA

KULTURNA DIPLOMATIJA – KLJUČNA SASTAVNICA
DIPLOMATIJE U 21. STOLJEĆU

-magistarski rad-

Kandidatkinja

Anamarija Oroz

Broj indeksa: 1058/II-PIR

Mentorica

Prof. Dr. Sarina Bakić

Sarajevo, april, 2023.

Oroz Anamarija

Kulturna diplomacija – Ključna sastavnica diplomatske u 21. stoljeću

ODSJEK ZA POLITOLOGIJU – MEĐUNARODNI ODNOSI I DIPLOMATIJA

KULTURNA DIPLOMATIJA – KLJUČNA SASTAVNICA
DIPLOMATIJE U 21. STOLJEĆU

-magistarski rad-

Kandidatkinja

Anamarija Oroz

Broj indeksa: 1058/II-PIR

Mentorica

Prof. Dr. Sarina Bakić

Sarajevo, april, 2023.

SADRŽAJ

SAŽETAK	1
SUMMARY	1
UVOD	2
1. TEORIJSKO – METODOLOŠKI OKVIR ISTRAŽIVANJA	3
1.1. Problem istraživanja	4
1.2. Predmet istraživanja	4
1.3. Teorijska osnova istraživanja	5
1.4. Naučni ciljevi istraživanja	5
1.5. Metode istraživanja.....	6
1.6. Sistem hipoteza.....	6
2. OPĆENITO O DIPLOMATIJI	7
2.1. DIPLOMATSKI ODNOŠI.....	8
2.2. Tijela međunarodnih odnosa	9
3. KULTURALNA DIPLOMATIJA	10
3.1. OSNOVNE ODREDNICE I TEORIJSKA POLAZIŠTA.....	10
3.2. SOFT POWER	11
3.3. ODNOS KULTURNE DIPLOMATIJE I JAVNE DIPLOMATIJE.....	11
3.4. KULTURNI DIPLOMATIJA I SRODNA PODRUČJA	13
3.5. FUNKCIJE KULTURNE DIPLOMATIJE.....	13
3.6. AKTERI KULTURNE DIPLOMATIJE	14
3.7. POZNATE KULTURNE INSTITUCIJE U SVIJETU	15
3.8. POZNATE KULTURNE INSTITUCIJE U BOSNI I HERCEGOVINI	17
3.9. POLITOLOŠKI I SOCIOLOŠKI ASPEKT KULTURNE DIPLOMATIJE	19
4. KULTURNA DIPLOMACIJA BOSNE I HERCEGOVINE	20
4.1. INSTITUCIONALNI I STRUKTURNI ASPEKT.....	20

4.3.1. Ustavno uređenje Federacije Bosne i Hercegovine	21
4.3.2. Republika Srpska	21
4.3.3. Ministarstvo vanjskih poslova Bosne i Hercegovine.....	22
4.3.4. Entitetska ministarstva kulture.....	24
4.3.5. Entitetska ministarstva nauke, obrazovanja i sporta	26
4.3.6. Turističke zajednice	31
4.4. Konceptualni aspekt	35
4.4.1. Bosna i Hercegovina- središte tolerancije i duhovnosti četiri religije	36
4.4.2. Bosanskohercegovačka kulturna dobra na UNESCO-ovom Popisu svjetske baštine ..	39
4.4.4. Bosna- stara srednjovjekovna država	42
4.4.5. Hercegovina- Jadranska Provansa	43
5. ZAKLJUČAK	44
6. LITERATURA.....	46
7. KRATKA BIOGRAFIJA.....	49

SAŽETAK

Diplomacija u svom općem smislu predstavlja osnovni stup jedne države u odnosima sa susjednim državama, i državama cijelog svijeta. Kulturna diplomacija kao jedan njen dio, veoma značajan u posljednjem periodu, je zapravo iskazivanje kulturne svijesti u svijetu, a to se postiže kroz programe institucija koje promoviraju kulturu, umjetnost, književnost, slikarstvo i sve ono što ulazi u ovaj sektor. Bosna i Hercegovina, kao država u tranziciji, ima bogatu povijest, i često je nazivaju sjecištem raznih kultura. Na našim prostorima kroz povijest je dolazilo do raznih obrata, te svaki period ostavio svoj pečat na kulturu, i samim tim na država obiluje raznim kulturnim bogatstvima. Kroz ovaj rad upoznat ću vas sa samim pojmom diplomacije, njezinih osnovnih karakteristika, te nakon toga dublje pojasniti pojam kulturne diplomacije. U tom smislu, navest ću institucije i organizacije koje su najzaslužnije za promociju kulture u kontekstu kulturne diplomacije na našim prostorima i u svijetu, načinima njihovog rada, i na koji način doprinose svojim djelovanjem. Na samom kraju ovog rada bit će objašnjeni pojmovi srednjovjekovne bosanske države i Hercegovine, odnosno Jadranske provanse.

Ključne riječi: diplomacija, kulturna diplomacija, kultura, Bosna i Hercegovina

SUMMARY

Diplomacy, in its general sense, represents the basic pillar of a state's relations with neighboring states and states of the whole world. Cultural diplomacy, as one part of it, has been very significant in the last period. It is actually the expression of cultural awareness in the world, and this is achieved through the programs of institutions that promote culture, art, literature, painting, and everything that enters into this sector. Bosnia and Herzegovina, as a country in transition, has a rich history and is often called the intersection of various cultures. In our region, throughout history, there have been various twists and turns, and each period has left its mark on culture and, therefore, on the country, which abounds in various cultural treasures. Through this work, I will introduce you to the very concept of diplomacy, its basic characteristics, and then explain the concept of cultural diplomacy more deeply. In this sense, I will list the institutions and organizations that are most deserving of the promotion of culture in our region and in the world, their ways of working, and how they contribute with their activities. At the very end of this work, the concepts of the medieval Bosnian state and Herzegovina, or Adriatic Provence, will be explained.

Key words: Diplomacy, cultural diplomacy, culture, Bosnia and Herzegovina

UVOD

U posljednjih tridesetak godina Bosna i Hercegovina je prošla kroz burno povijesno razdoblje koje je obilježeno velikim promjenama u političkoj, ekonomskoj, pravnoj i društvenoj sferi. To je i dalje država u tranziciji sa specifičnim pravnim i društvenim sistemom u kojoj Visoki predstavnik međunarodne zajednice ima najviša ovlaštenja, uključujući i suspenzivnu moć, jer i dalje ostaje glavni tumač Ustava Bosne i Hercegovine. Svoje ovlasti koristi shodno procjeni međunarodne zajednice, oличene u Vijeću za provedbu mirovnog sporazuma. O nastanku i razvoju diplomacije, posebno kulturne diplomacije, Bosne i Hercegovine do sada je napisano jako malo, dok je ozbiljnijih naučnih članaka na tu temu još manje. Razlog može biti nedovoljna vremenska distanca, koju često spominju povjesničari. Drugi, možda važniji razlog je nedostupnost ili bolje rečeno nesređenost primarne povijesne građe, što se posebno odnosi na domaće izvore. Služba vanjskih poslova svake moderne države, a posebno diplomacija, temelji se na međunarodnim pravilima, posebno na Bečkim konvencijama o diplomatskim i konzularnim poslovima. Diplomacija, u principu, mora imati definiranu strategiju i operativne planove za provođenje vanjske politike, regulirane unutrašnje odnose u resoru vanjskih poslova i dosta finansijska sredstva. Ona je u obavezi da provodi međunarodne konvencije i sporazume kojima je dotična država pristupila. Trebalo bi da u svojim redovima ima kvalitetne kadrove koji su u mogućnosti da zadovolje visoke kriterije profesije.

Neposredno nakon proglašenja nezavisnosti, Republika Bosna i Hercegovina je bila daleko od spomenutih standarda. Iako se ubrzo našla pod udarom agresije i rata, ipak je uspjela i u takvim krajnje dramatičnim okolnostima izgraditi svoju vanjskopolitičku poziciju, prilagođenu vanjskim uvjetima, a diplomatsku službu usmjeravati kao istureni odred u realizaciji vanjskopolitičkih ciljeva, odbrane i očuvanja nezavisnosti Bosne i Hercegovine. Nedostatak elementarnih pretpostavki za efikasno djelovanje diplomacije bio je djelomično nadomješten izuzetnom motiviranošću mlade diplomatske službe da uradi najbolje što može za svoju zemlju. Zadatak bosanskohercegovačke diplomacije je bio da na adekvatan način, kroz informativna sredstva zemalja u kojoj su djelovala njena diplomatska predstavništva, kao i na druge načine, prenosi istinu o RBiH i predstavi dramatičnu situaciju u kojoj se nalazila, da djeluje na mobiliziranju građana drugih zemalja u akcijama solidarnost sa RBiH, da objašnjava uzroke i posljedice raspada ex-Jugoslavije i agresije na RBiH, da prenosi stavove najvažnijih međunarodnih faktora u vezi sa

RBiH, da predstavi platformu na osnovu koje se brani RBiH, da iznese što više objektivnih činjenica o BiH kao državi, njenom društvu, povijesnim i drugim činjenicama kako bi građanstvo u tim zemljama moglo saznati više o BiH i njenim narodima.

Diplomacija je izgradila svoj sistem, nauku, organizaciju i strukturu. Elementi tog sistema su ministarstvo vanjskih poslova, diplomacija na vrhu, *ad hoc* diplomacija i stalne diplomatske misije. Izučavanje diplomacije obuhvata izučavanje međunarodnog prava, međunarodnih odnosa i međunarodne zajednice. Ona je stvorila i vlastitu povijest i naučnu teoriju za proučavanje ovih kategorija, radi stvaranja normi međunarodnog prava i očuvanja vitalnih svjetskih vrijednosti. Organizacija diplomatskih institucija proizvod je zahtjeva datog društva, njegovih mogućnosti u suvremenosti. Ministarstvo vanjskih poslova i brojne druge državne institucije utiču na razvoj diplomacije, jer je ona, prvenstveno, bila potrebna državi i tim državnim subjektima.

Pravna suština diplomatske aktivnosti država treba da bude borba za mir i unapređivanje prijateljske međunarodnih sporova i poštivanje povelje i rezultata kasnije progresivnog razvoja međunarodnog prava. Nestanak ravnoteže snaga i "novi svjetski poredak", koji nameće preostala supersila, ugrožavaju prethodne globalne ciljeve i interesе većine država i naroda i aktivnosti njihove diplomacije.

Kulturnu diplomaciju mogli bismo definirati kao razmjenu ideja, informacija, umjetnosti i drugih aspekata kulture među državama i njihovim stanovnicima u cilju poticanja međusobnog razumijevanja, odnosno kao "djelovanje diplomatskog ili konzularnog predstavništva na predstavljanju i popularizaciji kulturne zemlje pošiljateljice u zemlji primateljici. Cilj kulturne diplomacije jest projiciranje povoljne slike o vlastitoj državi što se postiže suptilnim i nemetljivim metodama slobodne razmjene ideja i ljudi.

1. TEORIJSKO – METODOLOŠKI OKVIR ISTRAŽIVANJA

Ovaj rad na različite načine, iz različitih perspektiva proučava kulturnu diplomatiju i njen domet i uticaj u različitim strukturama vlasti i različitim državama, s naglaskom na Bosnu i Hercegovinu, kroz historiju i danas. Rad je zasnovan na brojnim naučnim i stručnim radovima, publikacijama, stručnoj literaturi, te konkretnim primjerima iz naše države. U radu je opisana i definirana diplomacija, njena historija i razvitak kroz vrijeme i različite prostore. U radu je također detaljno

opisana i kulturna diplomatija, njene osnovne odrednice i teorijska polazišta, njen odnos sa javnom diplomatijom, srodnim područjima, njena funkcija i akteri, poznate kulturne institucije u svijetu i u Bosni i Hercegovini te njen politološki i sociološki aspekt.

Glavni cilj ovog rada je proučiti i opisati u kojoj mjeri i na koji način kulturna diplomatija Bosne i Hercegovine služi u poboljšanju slike naše države, njenog naroda i kulture u svijetu. Kroz metode deskripcije, indukcije, analize, posmatranja, komparacije i studije slučaja doći će do zaključka da li su postavljene hipoteze dokazane ili ne, s naglaskom na glavnoj hipotezi koja glasi: „Kulturna diplomatija pridonosi međunarodnoj vidljivosti države, te stvara strateška međunarodna partnerstva i tim vrijednim diplomatskim alatom države se promiču kao relevantan faktor kulturnih politika i zanimanja svjetske javnosti“.

1.1. Problem istraživanja

Polazne postavke **problema istraživanja**, u osnovi, determiniraju predmet i strukturu istraživanja. Svrha, takvog pristupa, u konkretnom slučaju, jeste ponuditi relevantne naučne odgovore s ciljem detektiranja mogućnosti unapređenja razvoja svih segmenata savremenog kulturnog i umjetničkog stvaralaštva u riječi, slici, muzici, plesu, pozorištu, filmu i drugim umjetničkim izričajima, a što predstavlja ishodišni i prioritetni cilj razvoja kulturnog ciklusa, kulturnog djelovanja i kulturnog života, koji potaju vrijedan alat kulturne diplomacije, kao specifičan i poseban drugi kanal u komunikaciji i posredovanju u državama u okruženju, ali i sa svjetskom javnošću. Prepoznavanje, vrednovanje i poticanje izvrsnosti prioritetno je sredstvo u načinu ostvarivanja kulturne diplomacije, uz unapređenje programa poduzetništva u kulturi, razvoj kulturne infrastrukture i participacije u kulturnom životu, te jačanje prisutnosti bosanskohercegovačke umjetnosti i kulture u svijetu.

1.2. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja je fokusiran na koncept društva u kojem su sloboda kulturnog i umjetničkog stvaralaštva i zaštita kulturne baštine temelj očuvanja i razvoja kulturnog i nacionalnog identiteta u internacionalnom okruženju. To prepostavlja osiguranje normativnih, organizacijskih, finansijskih, materijalnih i drugih uvjeta za razvoj kulturnog i umjetničkog stvaralaštva, sudjelovanje u kulturi, zaštitu i očuvanje kulturne baštine u Bosni i Hercegovini, te predstavljanje

bosanskohercegovačke kulture u Evropi i svijetu i podupiranje svestrane međunarodne kulturne suradnje. U vrijeme “kompleksne međuzavisnosti”, države postaju povezani mnogostrukim društvenim i političkim vezama, a sila pojedine države postepeno je izgubila nekadašnji status. Prema Nyeu, tri stupa meke moći jedne države su njene političke vrijednosti, njena vanjska politika i kultura.

1.3. Teorijska osnova istraživanja

Svako naučno istraživanje polazi od nekog naučnog pristupa u kojemu je ugrađen stanovit opći filozofski i pojmovni okvir. Taj se okvir naziva naučno paradigmom. Paradigma se može definirati kao opći pogled na svijet; skup ontoloških, epistemoloških i metodoloških prepostavki prema kojima se istraživač rukovodi u istraživanju. Ontološke prepostavke odnose se na (ne)postojanje jedne jedinstvene objektivne realnosti. Epistemološke prepostavke podrazumijevaju shvaćanja prirode znanja i mogućnosti dolaženja do znanja, a metodološke prepostavke proizlaze iz dviju prethodno navedenih i tiču se poželjnih načina istraživanja onoga što se može istražiti. Osim navedena tri osnovna područja, navodi se još i aksiološko područje u kojem se postavlja pitanje o ulozi vrijednosti u istraživanju, te retoričko područje koje se bavi pitanjem terminologije i jezičnog stila koji istraživači koriste. Odabir neke paradigme odredit će sve aspekte procesa istraživanja, od problema koji će biti istraživani do metoda njihova istraživanja.

1.4. Naučni ciljevi istraživanja

Temeljem definiranog problemskog okvira, postavljeni su osnovni ciljevi istraživanja, koji su podijeljeni na ciljeve teorijske i empirijske prirode. Teorijski ciljevi istraživanja obuhvaćaju sagledavanje različitih aspekata kulture u funkciji uspostave i izvedbe kulturne diplomacije i kategorizacije posebnih područja, zatim funkcija koje kulturna diplomacija ima u međunarodnim odnosima, te aktera koji su provode a u konačnici valja objasniti načine na koje se poima kultura u njenom kontekstu. Nakon teorijske obrade, cilj empirijskog dijela je provjera na koji način u praksi primijeniti navedena teorijska tumačenja u studiji slučaja aktualne kulturne diplomacije Bosne i Hercegovine pri čemu se ključno promatra na koji način ovaj vrijedni alat diplomatskog djelovanja služi u izgradnji bosanskohercegovačkog državnog (nacionalnog) imidža u inozemstvu, u skladu s vanjskopolitičkim ciljevima koje određuju državne vlasti. Državni (nacionalni) imidž pritom se

može objasniti kao predodžbe koje u međunarodnoj javnosti postoje o pojedinoj naciji- državi, tj. "sveukupnost deskriptivnih, informativnih i činjeničnih vjerovanja i saznanja o državi koje netko posjeduje." Serioznim i sistematičnim istraživanjem literature steći će se dublji uvid i društvu opisati uloga globalnih trendova za nastanak ovog vrijednog i specifičnog alata svake države u internacionalnom okruženju. Upravo to su **društveni ciljevi ovog istraživanja**. U tu svrhu, kvalitativnom metodom studija slučaja na temelju sekundarnih izvora pregledno će se opisati aktivnosti nekih od relevantnih aktera na području kulturne diplomacije Bosne i Hercegovine, njihove misije, ciljeve i vrijednosti kojima se vode.

1.5. Metode istraživanja

Primjena odgovarajuće metodologije je neophodan uslov za formiranje željenih ciljeva i provjeru postavljenih hipoteza. U istraživanju bit će korištene sljedeće metode naučnog istraživanja:

- Metoda deskripcije,
- Metoda indukcije,
- Metoda posmatranja,
- Metoda analize,
- Metoda komparacije,
- Metoda studije slučaja.

1.6. Sistem hipoteza

Generalna hipoteza, odnosno osnovna pretpostavka o predmetu istraživanja od koje se polazi u istraživanju, u funkciji je utvrđenog predmeta i definiranih ciljeva istraživanja.

Generalna hipoteza glasi: *Kulturna diplomacija pridonosi međunarodnoj vidljivosti države, te stvara strateška međunarodna partnerstva i tim vrijednim diplomatskim alatom države te promiču kao relevantan faktor kulturnih politika i zanimanju svjetske javnosti.*

Pomoćne hipoteze su:

Ph 1: Kulturna diplomacija pridonosi spajanju stručnjaka iz područja umjetnosti i kulture, kulturnih i kreativnih industrija, te drugih sektora povezanih s kulturom.

Ph 2: Kulturna diplomacija daje puni doprinos internacionalizaciji i otvaranju države, stvaranju strateških međunarodnih partnerstava, pozicioniranju Bosne i Hercegovine kao relevantni regionalni centar kulturnih politika i menadžmenta u kulturi, te promociji države.

Ph 3: Osnovni je cilj kulturne diplomacije usmjeravati pozornost međunarodne javnosti na Bosnu i Hercegovinu kao destinaciju, ali i kao prostor visokokvalitetne kulturno- turističke ponude, a od posebnog je značaja izgradnja pozitivnog imidža u inozemstvu- kroz promocije, organizirane u saradnji s diplomatskim predstavništvima BiH,

Ph 4: Kulturna diplomacija ima zadaću afirmirati i intenzivirati poslove u području kulture koji se odnose na razvoj i unapređenje kulture, kulturnog i umjetničkog stvaralaštva, kulturnog života i kulturnih djelatnosti.

Ph 5: U funkciji osiguranja uvjeta i prepostavki za ekspanziju kulturne diplomacije u središtu institucionalne pozornosti moraju biti istraživanje, proučavanje, praćenje, evidentiranje, dokumentiranje i promicanje kulturne baštine, zatim utvrđivanje bitnih obilježja zaštićenih kulturnih dobara, kao i briga, usklađivanje i vođenje nadzora nad financiranjem programa zaštite kulturne baštine, te osiguranje uvjeta za obrazovanje i usavršavanje stručnih radnika u poslovima zaštite kulturne baštine i upravljanja kulturnim dobrima.

2. OPĆENITO O DIPLOMATIJI

Pojam diplomacija dolazi od francuske riječi *diplomatie* koja korijen ima u grčkom *δίπλωμα*, a znači "presavijeno udvoje; listina, isprava, povela"¹. Za razliku od prirodnih znanosti, u društvenim znanostima ne postoji definicija s kojom se slažu svi znanstvanici koji iste proučavaju. Brojne su definicije diplomatije i njenje važnosti u različitim političkim aktivnostima. Berridge, Geoff, Maurice Keens-Soper i Thomas Otte (2001:3) navode da je diplomacija vješta politička aktivnost kojom se služe države kako bi ostvarile svoje ciljeve bez sile, propagande, zakona. Danas, brojni diplomati jedne države borave u drugim državama stvarajući mrežu za ostvarivanje različitih

¹ Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, datum pristupa 12.5.2023, <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=15326>

političkih ciljeva. Iako se svaka država danas oslanja uvelike na diplomatiju, koja se rodila još u ranim začetcima civilizacije, prvi put se ovaj termin počeo koristiti u zadnjem desetljeću 18. stoljeća (Leira, 2016:28), a najveću ulogu je dobila u tijekom Prvog i Drugog svjetskog rata, te tijekom Hladnog rata (Berridge, Geoff, Maurice Keens-Soper i Thomas Otte, 2001:3). Prema Berković (2006:13) pojам diplomatiјa ima više značenja; prvo, diplomatija označava riješavanje poslova jedne države suradnjom sa drugim državama, drugo, odnos između dvije države kojima se usklađuju interesi obe strane, treće, umijeće vođenje pregovora, četvrto, vanjska prezentacija jedne države, i peto, karijeru, poziv zastupljanja države u odnosu sa drugim državama. Ono što objedinjuje viđe različitih značenja je neposredna veza sa vanjskom politikom jedne države i međunarodnim odnosima. Savremena diplomatija kakvu poznajemo danas obuhvaća brojne segmente vanjske politike države; rat, zdravstvo, vojsku, okoliš, razvoj, znanost, tehnologiju, obrazovanje, zakone, umjetnost (Cooper, Heine, Thakur, 2013:18), djelujući ne samo na vanjsku politiku države nego i na brojne svjetske probleme, situacije, stanja, kao što su glad, siromaštvo, očuvanje planete Zemlje, unaprjeđenje znanosti i kulture te globalni razvoj tehnologije i boljeg života svakog pojedinca.

Kada se spominje reč diplomatija obično se misli, između ostalog, na vođenje pregovora između diplomatskih predstavnika sa ciljem iznalaženja rešenja za nastala stanja, diplomatskim putem, a sa ciljem da stanje ne eskalira uz istovremeno ispunjavanje interesa svih strana (Marković, Baltazarević, 2001:1). Iako veoma važan čimbenik u odnosima dviju država, brojne su situacije koje svjedoče o neuspjehu diplomacije u riješavanju problema. Posljedice neuspjeha su, nažalost, ostavile neizbrisiv trag na čovječanstvo, te nastaje pitanje može li se važna problemska situacija staviti na pleća pojedinaca.

2.1.DIPLOMATSKI ODNOSI

Oslanjujući se na Povelju ujedinjenih naroda o jednakosti svih država, 1961. godine potpisana je Bečka konvencija o diplomatskim odnosima koja ima za cilj održavanje međunarodnog mira i sigurnosti te unaprijeđivanje prijateljskih odnosa između država. Ovom konvencijom osigurana su i detaljno razjašnjena diplomatska prava, te današnje, suvremeno diplomatsko pravo obuhvaća stalna diplomatska predstavništva, specijalne misije te diplomatska predstavništva kod međunarodnih organizacija (Kuharić, 2017:28). Na osnovu prethodno navedenih uslova, države ostvaruju diplomatske odnose, koji uključuju međusobno uspostavljanje diplomatskih

predstavništva, odnosno međusobno akreditiranje šefova diplomatskih predstavništva (Berković, 2016:59).

Slika 1. Potpisivanje Bečke konvencije o konzularnim odnosima 1961. godine

2.2. Tijela međunarodnih odnosa

Svaka država sama za sebe, u skladu sa svojim uređenjem i zakonima određuje tijela, njihove mogućnosti, ovlasti, obaveze i prava. Prema pravilu, odrednice vanjske politike utvrđuju državni poglavar, vlada i parlament, a diplomacija, odnosno služba vanjskih poslova provodi prema njihovim nalozima vanjsku politiku svoje države (Jolić, 2011:12).

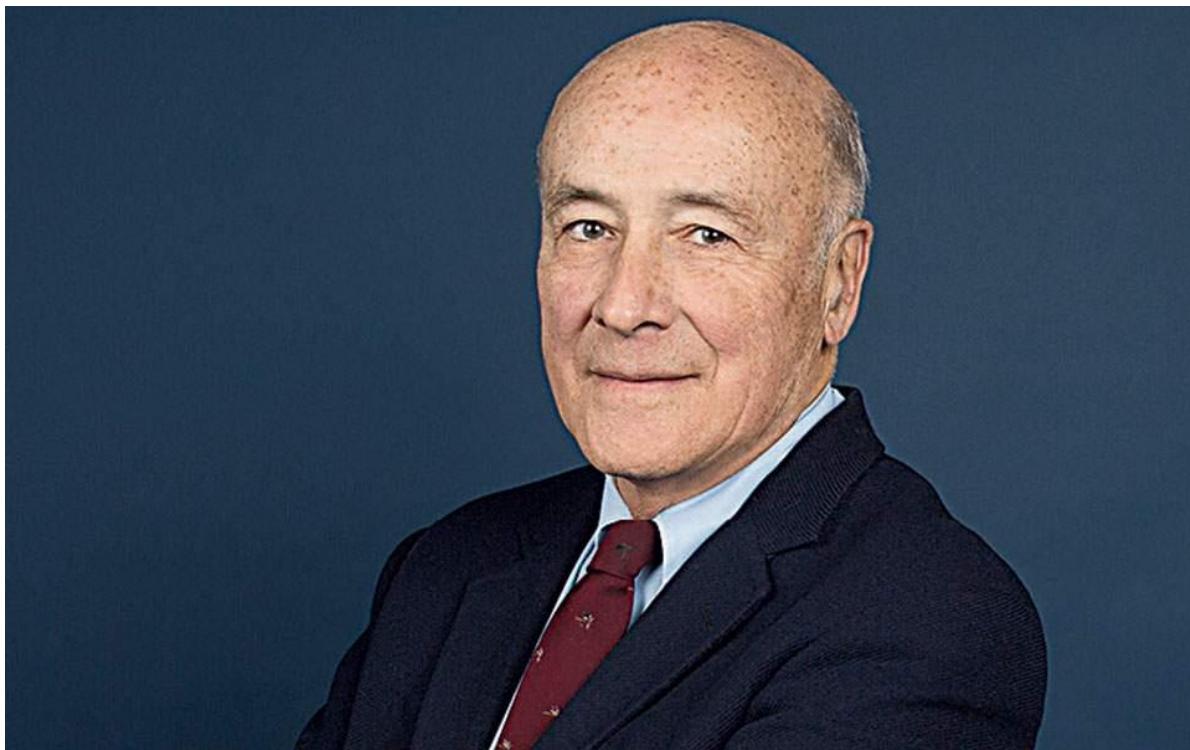
3. KULTURALNA DIPLOMATIJA

3.1. OSNOVNE ODREDNICE I TEORIJSKA POLAZIŠTA

Kulturalna diplomacija je postala dio sveobuhvatne diplomacije 1930. godine, ali važnost iste nije bila prepoznata sve do 1940. godine kad su Sjedinjene Američke Države započele demokratizaciju ratom podvojene Europe (Glade, 2010:2). Utjecaj Drugog svjetskog rata se najviše osjećao u obiteljima piginulih, ali je ostavio velike posljedice i na politiku, ekonomiju i kulturu. Prema Feigenbaum (2001:12) svijet se oporavljao od rata, koji više nije bio opcija za riješavanje odnosa između dvije države, te su se vodeći lideri okrenuli ka drugim opcijama i svim resursima čiju važnost do tada nisu prepoznali. Kulturna diplomacija predstavlja razmjenu ideja, informacija, umjetnosti i drugih aspekata kulture između država, sve u svrhu suradnje i poboljšanja odnosa između istih (Schneider, 2003:1). U praksi, kulturna diplomacija podrazumijeva rasprostranjivanje nacionalne kulture i kulturnog identiteta, promoviranje jezika jedne države, promoviranje i objašnjavanje kulturnih ideja koje prati jedna država, pregovore i dogovore oko brojnih pitanja kulture, te naravno, održavanje dobrog odnosa dvije države preko različitih aspekata kulture i umjetnosti (Pajtinka, 2014:5). Cilj kulturne diplomacije je izgradnja nacionalnog identiteta; traženje novih načina za diplomatsko posredništvo. Osim vladinih ljudi, ona uključuje i nevladine subjekte koji slučajno ili namjerno unaprijeđivaju diplomaciju i njen značaj. Kultura sama po sebi, rijetko kad je izvor problema, a često predstavlja idealno, mirno rješenje. Iako kulturna diplomacija ima mnoge uloge, njenu strukturu u jednoj državi definira stanje države, njeni prioriteti i ambicije. Duži vremenski period, kultura diplomacija je bila dio javne diplomacije. Danas se te dvije stavke u praksi, a i teoriji, veoma razlikuju, te polako dolazi do trenutka kada kultura definira slijed i odnose političke sfere države (Jora, 2013:4). Temelj kulturne diplomacije je kulturno blago. Ono predstavlja identitet jedne države, ono što ju predstavlja i što je karakteristično samo za nju. Kulturno blago bilo koje države svijeta, dio je i svjetskog kulturnog blaga te je njegova zaštita od velikog značaja (Marković, Baltazarević, 2021:5). Vremenom su dogovorene brojne deklaracije čiji je zadatak zaštita kulturnog blaga, te oštra osuda svakog oštećivanja ili uništenja istoga. Iako su posljedice njegovog uništenja štetne za cijelo čovječanstvo, i dalje postoje oni koji to rade namjerno ili usputno na putu ka nekom drugom cilju. Primjer toga su konstantni ratovi u nekom dijelu svijeta, kao što je trenutno rat u Ukrajini i Bliskom Istoku.

3.2.SOFT POWER

Kad se spominje kulturna diplomacija često se uz nju stavlja epitet soft power (meka moć). Ovaj termin kreirao je Harvardski profesor, bivši pomoćnik ministra obrane SAD-a, Joseph Nye osamdesetih godina prošlog stoljeća kao kratko objašnjenje tri izvora moći jedne države (kulturna, političke vrijednosti i vanjska politika). (Nye, 1995:12). Naime, kultura i umjetnost predstavljaju i pravilno rukovođene pretvaraju se u neopipljivu, jaku moć kojom je moguće mijenjati smjerove odnosa država. Kulturna diplomacija na otmjen i suvremen način mijenja uvjerenja, ideje, mišljenja i vjerovanja manjih i većih skupina ljudi, te kao takva, postaje jak adut u rukama pravih ljudi. Ono na što se kulturna diplomacija najviše oslanja je: kultura, internet, umjetnost, znanost, tehnologija, obrazovanje, sport, hrana, tradicija i sl.

Slika 2. Joseph Nye

3.3.ODNOS KULTURNE DIPLOMATIJE I JAVNE DIPLOMATIJE

Soft power trenutno pokreće različite bilateralne i multilateralne odnose između veoma različitih naroda i nacija. Kulturom i umjetnosću na sofisticiran način približavamo te različitosti te

ostvarujemo poseban vid komunikacije čiji je utjecaj ogroman. Iako je kulturna diplomacija dugo vremena bila mali, možda i nevažni dio javne diplomacije, to se vremenom promijenilo do te mjere da trenutno kulturna diplomacija svojom moći parira javnoj (Kim, 2017:6). Prema Stignitzer (1995:73) za napredak i poboljšanje odnosa jedne države sa drugom, potrebno je imati dvije važne stvari; detaljne informacije i politici i kulturnu komunikaciju. Cilj prve je dosegnuti targetirane grupe kontrolom različitih infomacija, što u praksi kontrolira Ministar vanjskih poslova. Cilj kulturne komunikacije je konstanstno poboljšanje umjetnosti, što u praksi izvode ministarstva kulture i obrazovanja. Kratkoročno gledajući, javna diplomacija možda dolazi do rezultata u većem vremenskom periodu, ali je često obim njene moći ograničen na pojedince ili manje grupe ljudi. Za razliku od nje, kulturna diplomacija polako ali sigurno sveobuhvatno djeluje na tradiciju, jezik, običaje, te pomoću istih dovodi do rezultata na većim grupama ljudi, pa čak i čitavim nacijama. Iako djeluje kao da se ove dvije vrtse diplomatije razilaze u načinima i efektima koje pružaju, njihovom povezanošću moguće je ostvariti skoro sve što jednoj državi može zatrebatи. Prema Ryniejska–Kiełdanowicz (2009:10) sve češće dolazi do velikog uzajamnog djelovanja kulturne i javne diplomacije procesom bredniranja; naime, pri kreiranju identiteta jedne države, brednira se ono što ista u suštini jest, njeni običaji, tradicije, jezik, izgled. Na taj način, države se guraju na vrhove ljestvica važnosti i popularnosti njihovog brenda, što direktno i indirektno utječe na ekonomiju, politiku, turizam, uvoz i izvoz, investicije, nekretnine i sl. što je promocija jedne države veća i bolja, to je bolji njen status koji omogućava javnoj diplomatiji bolje i jače djelovanje. U svom naučnom radu Matijašević (2015:12) navodi da su rezultati provođenja kulturne diplomacije vidljivi u vanjskoj sferi države i u međunarodnoj zajednici, odakle onda akteri ili primatelji kulturne diplomacije natrag šalju važne informacije, koje država uzima u obzir kod ponovnog oblikovanja vanjske politike. Sve navedeno dovodi do zaključka da najjače dejstvo ima skladno djelovanje kulturne i javne diplomacije, koje mirnim posredovanjem djeluju u različito vrijeme na više različitih mesta, djelujući dugoročno na stanje države za koju obavljaju dužnost. Iako je rezultat i cilj djelovanja isti, važno je napomenuti glavnu razliku ove dvije vrste diplomatije a to je da kulturni diplomati pri djelovanju zadržavaju svoju neutralnost, jer u suštini ne bi trebali biti povezani političkim programom, dok javni diplomati često zauzimaju ulogu političkih predstavnika države.

3.4. KULTURNA DIPLOMATIJA I SRODNA PODRUČJA

Kulturna diplomacija je vođena razvojem i unaprijeđenjem kulture jedne države, a širi pojam kulture obuhvaća i prosvjetu, znanost i sport (Gotal, 2015:142). Sve navedeno utječe na razvoj identiteta države, te samim time ima veliku važnost u kulturnoj diplomaciji. S ciljem unaprijeđenja, dvije države sklapaju različite dogovore i ugovore; na temelju istih se utvrđuju različiti programi bilateralne suradnje. Detalji tih dogovora variraju, od dogovora lokacije aktivnosti do dogovora oko troškova realizacije. Često se dešava da dvije države ne surađuju direktno, nego prepuste dogovore oko određenih sportskih, kulturnih, znanstvenih dešavanja manjim organizacijama, različitim ustanovama i asocijacijama, ali čak i u tom slučaju, države moraju imenovati tijelo koje će imati ulogu kontrole provedbe kulturne politike te države u svijetu. (Goda, Čiefová, 2019:173). Razvijene države u sklopu svog konzularnog odjela u drugim državama imaju odjel i djelatnike koji se bave kulturnom diplomacijom. Obično se na tu funkciju stavljuju ljudi koji su istaknuti u umjetnosti, sportu, znanosti te koji poznaju kulturu i običaje zemlje u kojoj borave (Berković, 2006:187). Države koje su jače sile u svijetu, sve češće promoviraju svoj jezik u brojnim državama svijeta, npr. engleski, njemački, francuski jezici, dok se države koje ne predstavljaju još uvijek tako veliku silu u svijetu oslanjaju na izložbe, prezentacije umjetničkih djela, festivali, radionice, seminare, konferencije, forme. Da razvoj kulture, sporta, umjetnosti, prosvjete ne ide samo bilateralno, tj. između dvije države, nego i multilateralno, između više država, dokaz je UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). Ova organizacija prikuplja podatke, informacije, najbolje primjere iz različitih praksi, znanje, te na taj način postavlja standarde u svijetu i djeluje kao poveznica između svih država svijeta. Najvažniji zadatak UNESCO-a je da očuva i održi specifičnosti svih država i njihovih kultura te da međusobno približi različite nacije i narode (Jurišić, Keller, 2007:147).

3.5. FUNKCIJE KULTURNE DIPLOMATIJE

Kulturna diplomacija ima mnoge više i manje važne uloge, funkcije, aktivnosti. Različiti autori, različito prioritiziraju iste; pa tako Pajtinka (2014:97) navodi sljedeće: širenje i promocija nacionalne kulture i nacionalnog identiteta, promocija jezika, promocija i objašnjenje važnosti kulturnih vrijednosti jedne države, dogovaranje internacionalne kulturne saradnje te podržavanje

država u kontaktu i održavanje kontakta sa njima. Kulturna diplomacija zapravo ima za zadatak sve navedeno i više. Mnoge države i njihovi diplomati navode da je važnost kulturne diplomatijske ostvarivanje ideologije koja još nije postignuta u svijetu, razvijanje obostranog razumijevanja prije i/ili u toku sukoba, razbijanje etnocentrizma i preveniranje konflikta između država (Mark, 2009:9). One manje utopijske funkcije kulturne diplomatijske su brojne, teško ih je navesti sve odjednom, bez da se neka slučajno zaboravi; od poboljšanja odnosa između dvije ili više država, trgovine, finansijske situacije, poboljšanja uvjeta života stanovnika, promocije pa sve do poboljšanja i olakšavanja života stanovnika jedne države u drugoj državi s kojom sarađuje (dijaspore). Ali, iako sve navedene prednosti i pozitivne strane diplomatijske pridonose boljitu jedne države, taj odnos nije jednosmjeran nego obosmjeran, pa države često jedna drugoj uzajamno pomažu. Tako naprimjer, jedna država daje stipendije strancima za studiranje, te na taj način poboljšava svoju akademsku situaciju te povećava broj studenata a s druge strane, pomaže i državama iz kojih ti studenti stranci dolaze na način da možda pruža kvalitetniju buduću radnu snagu. Uzajmna koristi često nije ograničena samo na dvije države, pa imamo primjer Eurovizije gdje muzika povezuje, ne dvije, ne tri, nego čak četrdeset četiri države. S ciljem maksimiziranja moći kulturne diplomatijske porebno je ipak promijeniti nekoliko važnih stavki u trenutačnoj strukturi kulturne diplomatijske. Prvo, iako vlada igra važnu ulogu, kulturna diplomacija ne bi smjela da se oslanja na nju, obzirom da svoj puni potencijal može da ostvari bez implementacije političkih ciljeva, odnosno, važno je ukloniti politički utjecaj i usmjeravanje kulturnog sadržaja. Drugo, uloga kulturne diplomatijske u kreiranju i prezentiranju nacionalnog identiteta i slike koja se prikazuje svijetu, treba da se poveća. I treće, kulturna diplomacija treba da se posmatra kao alat za postizanje brojnih ciljeva, a posebno onih koji služe u svrhu poboljšanja nacionalne kohezije (Mark, 2009:33).

3.6. AKTERI KULTURNE DIPLOMATIJE

Uloga kulture je približiti ljudi, "srušiti zidove", stvoriti prostor za razmjenu pozitivnih vrijednosti izvan granica države. Ona je sredstvo za uspostavu razumijevanja i povjerenja među ljudima odnosno državama. Suradnja na temelju kulture, razmijene uvjerenja, posebnosti i tradicija povezuje i stvara prijateljske odnose, produbljuje pozitivne osjećaje i pritom pridonosi poticajnoj atmosferi za suradnju na drugim poljima (Blažek, 2018:8). Da bi kultura jedne države „dobila krila“

i postala poznata u drugim državama, kontinentima pa i cijelom svijetu, brojne institucije rade konstantno. U nekim aspektima kulturu jedne države potrebno je samo pogurati, u drugim učiniti mnogo više da bi se šira okolina upoznala s njenim identitetom i tradicijom. Prema Clarke (2016:9) četiri je tipa aktera: prvi su donositelji političkih odluka koji upravljaju ciljevima kulturne diplomatijske politike te obezbeđuju finansijska sredstva; na drugom mjestu su sve kulturne institucije čija je obaveza ostvarivanje ciljeva kulturne diplomatijske politike; treći su oni čiji rad predstavlja sadržaj postavljenih ciljeva: umjetnici, glumci, pisci, muzičari, studenti, znanstvenici, slikari i svi drugi; na četvrtom mjestu se nalazi publika, odnosno ciljana grupa, najčešće strana javnost, prema kojoj je usmjerena postavljeni cilj. Iako svi pojedinačni imaju važnu ulogu, treći i četvrti, kreatori sadržaja i publika često nemamjerno ispunjavaju postavljene ciljeve, a čak i kad to rade s namjerom, cilj im je promocija njihovog rada. Oni koji kreiraju ciljevi te oni koji ih realiziraju imaju važniju ulogu u funkciji promocije nacionalnog identiteta te na taj način poboljšavaju kulturnu diplomatiju svoje države.

3.7. POZNATE KULTURNE INSTITUCIJE U SVIJETU

Najpoznatija svjetska organizacija, u sastavu Ujedinjenih naroda (UN), je UNESCO. Doprinosi suradnji, miru i sigurnosti svih država kroz promociju znanosti, kulture i obrazovanja. UNESCO je osnovan 1942. godine, u jeku rata, dok su države pokušavale sačuvati i obnoviti ono malo obrazovanja, znanosti i kulture što je ostalo. Vrlo brzo je ova organizacija raširila svoj uticaj na većinu država svijeta, te danas broji 193 države članice. Neka od područja koja obuhvaća UNESCO su: muzeji, kulturna baština, književnost, bioraznolikost, autohtoni i lokalni sistemi obrazovanja, more i oceani, etičnost znanosti i tehnologije, kulturni održivi razvoj, migracije i izbjeglice, rasizam i diskriminacija, pristup informacijama, moderno rođenstvo, klimatske promjene, govor mržnje, povijest svijeta, visoko obrazovanje, inkluzija u obrazovanju, zdravstvo, rana intervencija, sigurnost novinara, istraživanje, inžinjering i inovacije, autohtone nacije, zaštita vode, prosvjeta, višejezičnost i jezična raznolikost, budućnost obrazovanja itd. *Rat počinje u umovima ljudi, na istom mjestu gdje počinje i mir* moto je ove organizacije te ujedno i njen glavni cilj, isti onaj kojeg dijeli

i sa kulturnom diplomacijom vjerojatno svake države kojoj je stalo do blagostanja njenih državljanova²

Slika 3. Logo UNESCO-a

Osim UNESCO-a, kao najpoznatije svjetske organizacije koja se bavi očuvanjem kulturne baštine, postoje i brojne druge od kojih se izdvajaju EUNIC (European Union National Institutes for Culture) i ICDO (International Cultural Diversity Organization).

EUNIC predstavlja mrežu organizacija koje se bave kulturom i kulturnim odnosima 100 država u Europskoj Uniji (EU) primarno, ali i u cijelom svijetu. EUNIC je veliki partner EU, a zagovara prioritiziranje kulture u međunarodnim odnosima država. Prema Statutu svrha EUNICA je sljedeća:

- Promoviranje kulturne različitosti i razumijevanja,
- Zajednički rad država na važnim temama,
- Jačanje međunarodnog dijaloga i kulturne suradnje,
- Partnerstvo sa EU s ciljem definiranja i implementiranja kulture u istoj,
- Zagovaranje važnosti kulturne diplomatije te u skladu s tim, jačanje kulturnog sektora država,
- Provodenje istraživanja i promoviranje primjera dobre prakse.

Važno je spomenuti da BiH nije članica EUNIC-a, ali je dio Balkanskog klastera, mreže država koja se stvara kad je na nekom području prisutno najmanje tri države članice³.

² UNESCO, 16.5.2023, <https://www.unesco.org/en>

³ EUNIC, 26.5.2023, <https://eunicglobal.eu/>

Slika 4. Logo EUNIC-a

ICDO je također jedna od poznatijih svjetskih organizacija zaštite kulturne baštine. Osnovan u Austriji, do strane dva profesionalca sa dugogodišnjim iskustvom u međunarodnim odnosima, ICDO ima cilj korištenje stečenog znanja i iskustva u zatvaranju kulturnog gapa između ljudi i država preko istraživanja, radionica, događaja, okupljanja, društvenih i razvojnih projekata. Rad ICDO-a prepoznat je od strane brojnih profesionalaca, organizacija, vlada različitih država, univerziteta, fakulteta. ICDO se vodi motom da prihvaci različitosti znači u potpunosti razumijevati i biti human, te u skladu s time promovira kulturnu različitost, inkluziju, interkulturalizam, ljudska prava, te se bavi zaštitom biorazličitosti i okoliša. ICDO promovira kulturu, educira o važnosti kulture i kulturne različitosti, podržava različite grupe ljudi i pojedince, autohtone narode, potisnute i marginalizirane zajednice širom svijeta, žene, mlade ljude, manjine, izbjeglice⁴. Bosna i Hercegovina je dio ICDO-a, te u se trenutno realiziraju brojni projekti pod njihovim pokroviteljstvom.

Slika 5. Logo ICDO-a

3.8. POZNATE KULTURNE INSTITUCIJE U BOSNI I HERCEGOVINI

Od kulturnih institucija s ciljem zaštite kulturne baštine u BiH ističu se Asocijacija za interkulturalne aktivnosti i spašavanje naslijeđa u Bosni i Hercegovini (AIASN) i Matica Bosne i Hercegovine. AIASN je organizacija osnovana 1992. godine a cilj joj je razvijanje interesa za

⁴ ICDO, 26.5.2023., <https://www.icdo.at/>

kulturu u BiH, njeno pokretno i nepokretno naslijede a posebno njene multikulturalne vrijednosti. Ova organizacija na razne načine ispunjava svoj primarni cilj; zaštitom, spašavanjem i promoviranjem kulturno-historijskog nasljeđa na teritoriji Bosne i Hercegovine, podizanjem nivoa etike u pristupu zaštiti, sanaciji, konzervaciji, restauraciji i revitalizaciji i prezentaciji objekata kulturno-historijskog nasljeđa,iniciranjem i vođenjem aktivnosti edukativnog karaktera u cilju podizanja svijesti o vrijednostima nasljeđa, naročito kod mladih generacija, borbom za uspostavljanje sistema stručnog napredovanja i zvanja stručnjaka u službama zaštite kulturno-historijskog nasljeđa kroz odgovarajuće zakonske, podzakonske akte i pozitivne prakse,iniciranjem, koordiniranjem pokretanjem postupka međunarodnog povezivanja sa relevantnim institucijama i organizacijama u inostranstvu u svrhu multikulturalne promocije Bosne i Hercegovine, te predstavljanja vrijednosti njenih kulturnih dobara i stručne saradnje u ovoj oblasti, rješavanjem pitanja iz pojedinih oblasti zaštite kulturnih dobara u oblasti kulturnih pitanja, historije, filozofije, prava, ekonomije i privrede, te iz oblasti strukturnih pitanja zaštite fizičkih dobara i brojnim drugim načinima i aktivnostima. Nastanak AIASN asocijacije inspirisan je potrebom zaštite i sprječavanja propadanja kulturnog nasljeđa zbog nemara, nedostatka finansiranja ili nepostajanja jasne strategije upravljanja⁵.

Slika 6. Logo AIASN

Osim AIASN-a veliki doprinos u kulturi Bosne i Hercegovine čini i Matica Bosne i Hercegovine, društvo za prikupljanje, istraživanje, obrađivanje, publiciranje i prezentiranje kulturne i historijske baštine naroda Bosne i Hercegovine. Matica BiH je nacionalna institucija koja čuva, razvija i obnavlja stoljećima stvaranu kulturno-historijsku baštinu, koja je približava narodu i osigurava joj zasluženo mjesto u svakodnevnom kulturnom životu u domovini i izvan nje. Matica je neutralna po strukturi i ciljevima rada i ne zastupa interes bilo koje društvene klase, političke partije ili religije. Stvarana je na principu masovnosti i prihvatljivosti za širok spektar ljudi. Matica BiH

⁵ AIASN, 26.5.2023., <https://aiasna.wpcomstaging.com/>

tijesno sarađuje sa najeminentnijim predstavnicima svjetske i bh. intelektualne elite, kao i sa renomiranim institucijama vezanim za bosanskohercegovačku kulturu i historiju. Osnovni cilj Matice Bosne i Hercegovine je osiguranje građanima BiH van domovine duhovnu, kulturnu i privrednu sponu sa istom, te istovremeno pokazivanje svijetu bogatstvo historijske i kulturne baštine njenih naroda⁶.

Slika 7. Logo Matice Bosne i Hercegovine

3.9. POLITOLOŠKI I SOCIOLOŠKI ASPEKT KULTURNE DIPLOMATIJE

Kultura, iako benigan, blag, mekan alat, ima veoma dalek utjecaj, od pojedinca i njegovog života i stanja, pa sve do političke situacije jedne države. Uloga kulture je „rušenje zidova“, stvaranje veza i odnosa pojedinaca, kako sa različitim udaljenim dijelova svijeta, tako i iz istih mesta i gradova te se u tome i očituje njen sociološki aspekt. Različiti festivali, emisije, natjecanja dovode ljudi iz različitih krajeva svijeta da predstavljaju svoju kulturu i identitet svoje države a da se u isto vrijeme i povezuju i stvore odnos koji može trajati duži vremenski period, istovremeno stvarajući odnos i dvije ili više država koje predstavljaju. Na taj način, ljudi koji nisu i nemaju veze sa politikom i diplomacijom svoje države i vlade rade u njenom interesu bez da su toga u potpunosti i svjesni (Gienow-Hecht, Donfried, 2010:11).

⁶ Matica BiH, 26.5.2023., <https://matica-bih.org/>

4. KULTURNA DIPLOMACIJA BOSNE I HERCEGOVINE

4.1. INSTITUCIONALNI I STRUKTURNI ASPEKT

Bosna i Hercegovina ima veoma složenu unutrašnju državnu strukturu i državnu organizaciju (vlasti) što je nastalo na osnovu utjecaja velikog broja čimbenika. Prije svega radi se o raspadi pravnog, političkog, ekonomskog sistema bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, a zatim i o otpočinjanju rata na području iste. Osim toga, rat koji je trajao od 1992.-1995. godine završio je pomirljivim i popustljivim Općim okvirnim sporazumom za mir u Bosni i Hercegovini. Ipak Bosna i Hercegovina je očuvala svoj suverenitet i teritorijalni integritet, kao i međunarodno-pravni kontinuitet. Međutim, kada je u pitanju pravna priroda Bosne i Hercegovine, različiti autori je na različite načine percipiraju jer je pravnu prirodu državnog uređenja Bosne i Hercegovine gotovo nemoguće odrediti primjenom kriterija razlikovanja federacije i konfederacije, ali i usporediti s kojim opisanim drugim oblikom udruživanja država.

Pitanje "državnosti" odnosno međunarodno- pravnog subjektiviteta BiH entiteta interesantno je najmanje iz dva razloga- prvi je pravno- teritorijske prirode dok je drugi praktično- politički. Naime, u teoriji međunarodnog javnog prava nije česta pojava da se entiteti (dijelovi države) koji vrše faktički (fizičku) kontrolu određenog teritorija smatraju subjektima međunarodnog prava.

Ustavom Federacije BiH uspostavljena je klasična federacija koju sačinjavaju građani i federalne jedinice- kantoni. Ustavom su osigurana prava i puna ravnopravnost konstitutivnih naroda Bošnjaka i Hrvata, kao i pripadnika ostalih naroda. Složena i višestepena struktura vlasti u Bosni i Hercegovini dolazi do izražaja na svim nivoima vlasti. Najrazvijenija struktura vlasti prisutna je na entitetskom i kantonalm nivou dok je na državnom i lokalnom nivou struktura vlasti slabije razvijena. Uspostavljena je nedovoljno definirana i nefunkcionalna distribucija moći između struktura države, asimetričnih struktura entiteta, vlasti kantona, te lokalne samouprave na općinskom i gradskom nivou. Tome treba dodati specifična rješenja za Distrikt Brčko, za Grad Mostar i nedovršena rješenja za glavni grad Sarajevo. Bosna i Hercegovina sačinjena je od nekoliko nivoa političke strukture vlasti: državni nivo, entitetski nivo (Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska), kantoni (Federacija Bosne i Hercegovine sastoji se od deset kantona), općine, Brčko predstavlja zasebnu administrativnu jedinicu- distrikt, gradovi (Sarajevo, Istočno Sarajevo, Banja Luka i Mostar). (Saša Gavrić, i sur.,2009:21)

4.3.1. Ustavno uređenje Federacije Bosne i Hercegovine

Federacija BiH je entitet- odnosno jedan od dva entiteta od kojih se sastoji država Bosna i Hercegovina- koja ima složenu strukturu. Sastoji se od deset federalnih jedinica- kantona koja imaju jednaka prava i odgovornosti. Riječ kanton je preuzeta iz švicarske pravne terminologije i označava jedinicu koja ima značajne nadležnosti i visok stepen autonomije, i ne predstavlja oblik ostvarivanja centralne vlasti, odnosno jedinicu lokalne samouprave. Ustav Federacije BiH izričito propisuje da će kantoni imati nazine određene isključivo prema gradovima koji su sjedište odgovarajućih kantonalnih vlasti ili prema regionalnim geografskim karakteristikama. Ova odredba naglašava činjenicu da kantoni ne predstavljaju nacionalne teritorije, nego da se radi o federaciji kantona a ne o federaciji naroda. (Saša Gavrić, i sur., 2009:372)

U Federaciji BiH vlast je organizirana na temelju trodiobe vlasti. Parlament Federacije BiH vrši ustavotvornu, zakonodavnu, budžetsku i druge funkcije predstavničkog tijela u skladu s Ustavom Federacije BiH. U Parlamentu su predstavljeni interesi građana, konstitutivnih naroda te pripadnika ostalih naroda. Parlament Federacije BiH čine Predstavnički dom i Dom naroda, što znači da je prihvaćena dvodomna organizacija zakonodavne vlasti u Federaciji BiH. Izvršnu vlast u Federaciji BiH vrši predsjednik i potpredsjednici Federacije BiH je šef izvršne vlasti u tom svojstvu vrši funkciju predstavljanja Federacije BiH. Ključnu ulogu u ostvarivanju funkcija Vlade ima njen premijer koji ima odlučujuću ulogu u procesu provođenja politike i izvršavanja zakona. Naime,, vlada Federacije BiH sastoji se od premijera i određenog probara ministara. Iz ustavnog položaja premijera utvrđeno je da je on nosilac najvažnijih izvršnih funkcija. Tako premijer predlaže Parlamentu FBiH donošenje zakona i budžeta, provodi politiku i izvršava zakone, daje zadatke ministrima, pokreće postupak za smjenu predsjednika ili potpredsjednika Federacije BiH, predsjedava sjednicama Vlade i vrši niz drugih poslova.

Sudsku vlast u Federaciji BiH vrše Ustavni sud i Vrhovni sud Federacije BiH. Sudsku vlast u kantonima vrše kantonalni, a u općinama općinski sudovi. (Saša Gavrić i sur., 2009:377/382)

4.3.2. Republika Srpska

Bosna i Hercegovina je po mnogo čemu specifična država koja se sastoji od dva entiteta: Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine. Bosna i Hercegovina se zasniva na principu

ravnopravnosti dva entiteta i tri konstitutivna naroda. Entitet Republika Srpska ima sve državne funkcije i nadležnosti osim onih koje su Ustavom Bosne i Hercegovine izričito date njenim institucijama. Prihvaćen je princip podjele vlastima na zakonodavnu, izvršnu i sudsку. (Sanja Golijan, 2009:392)

Organizacija vlasti u Republici Srpskoj zasniva se na načelu podjele vlasti. Podjela vlasti se javlja kao organizaciono načelo i način uređenje odnosa između zakonodavne, izvršne i sudske vlasti. Ustavotvornu i zakonodavnu vlast vrši Narodna skupština Republike Srpske, izvršnu vlast vrši Vlada Republike Srpske i sudska vlast sudovi. Lokalna samouprava u Republici Srpskoj organizirana je kao jednostepena. Uz to je i monotipska, jer je pravni status svih općina kao osnovnih jedinica lokalne samouprave identičan, bez obzira na njihovu veličinu, broj stanovnika, ekonomsku snagu i druga obilježja. Jedinica lokalne samouprave ima svojstvo pravnog lica, ima svoju imovinu s kojom upravlja i raspolaže preko svojih organa i svoju finansijsku autonomiju. (Sanja Golijan, 2009:396)

4.3.3. Ministarstvo vanjskih poslova Bosne i Hercegovine

Ministarstvo vanjskih poslova Bosne i Hercegovine nadležno je tijelo državne uprave za provođenje utvrđene vanjske politike Bosne i Hercegovine, radi na razvoju međunarodnih odnosa u skladu sa stavovima i smjernicama Predsjedništva Bosne i Hercegovine, na promociji i zaštiti vanjskopolitičkih interesa Bosne i Hercegovine i njenih građana.

Ministarstvo vanjskih poslova BiH je organ uprave koji je osnovan Zakonom o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine. U skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine, važećim propisima, Bečkom konvencijom o diplomatskim odnosima i Bečkom konvencijom o konzularnim odnosima, Ministarstvo utvrđuje prijedlog vanjske politike i sprovodi vanjsku politiku Bosne i Hercegovine.

Vanjska politika Bosne i Hercegovine usmjerena je ka unaprijeđenju i očuvanju trajnog mira, sigurnosti i stabilnog demokratskog i sveukupnog državnog razvoja, odnosno uključivanju sa suvremene europske, političke, ekonomске i sigurnosne integracione tokove.

U cilju promoviranja svojih strateških interesa, nastavit će transparentnu vanjsku politiku u suglasnosti sa slijedećim prioritetima (stubovima):

- Sigurnost i stabilnost;
- Ekonomski prosperitet;
- Zaštita interesa državljana BiH u inostranstvu i međunarodna suradnja;
- Promocija BiH u svijetu

Stubovi vanjske politike u BiH su strateški pravci djelovanja na osnovu navedenih načela i institucionalnog uređenja, a u okviru kojih će se raditi na ostvarivanju prioriteta i ciljeva kroz usmjerenja unutar kojih se razvijaju aktivne politike prema EU, NATO, regiji, globalnim pitanjima, međunarodnim organizacijama i sl.

Promocija Bosne i Hercegovine kao partnera u međunarodnim ekonomskim odnosima i aktivnosti koje će omogućiti prijem Bosne i Hercegovine u Svjetsku trgovinsku organizaciju (WTO) i druge međunarodne organizacije i asocijacije. MVP BiH kroz svoju DKP mrežu će intenzivnije da radi na poboljšanju imidža BiH na međunarodnom planu kroz:

- Sadržajnije i efikasnije učešće u značajnim međunarodnim događajima,
- Promocija turističkih i poslovnih putovanja u BiH,
- Promocija i razvoj koncepta “zemlje porijekla” za izvoznike roba i usluga,
- Bolji i opsežniji prikaz u međunarodnim medijima,
- Korištenje suvremenih komunikacijskih tehnologija za promociju vrijednosti BiH,
- Dalje jačanje kulturnih odnosa s drugim državama i regijama.

MVP zastupa Bosnu i Hercegovinu u diplomatskim odnosima prema drugim državama, međunarodnim organizacijama i na međunarodnim konferencijama, kroz neposrednu komunikaciju sa diplomatskim i predstavništvima drugih država i misijama međunarodnih organizacija u Bosni i Hercegovini i obavlja stručne poslove u vezi sa tim, a posebno u sklopu sistema Ujedinjenih naroda (UN) Vijeća Europe, Organizacija za sigurnost i suradnju u Europu (OSCE), Organizacija islamske konferencije (OIC) i dr.

MVP BiH obavlja poslove u vezi sa boravkom i zaštitom prava i interesa državljana Bosne i Hercegovine na stalnom i privremenom boravkom u inostranstvu i domaćih pravnih lica u inostranstvu. Podstiče, razvija i koordinira suradnju sa iseljeništvom iz Bosne i Hercegovine.

Također, u suradnji sa nadležnim ministarstvima i institucijama prati međunarodna ekonomska kretanja i odnose i obavještava nadležne organe o tome, kao i o ekonomskim odnosima Bosne i Hercegovine sa pojedinim zemljama i regijama.

MVP priprema dokumentaciju, analize, informacije i druge materijale za potrebe Predsjedništva Bosne i Hercegovine, Vijeća ministara BiH, Parlamentarnu skupštinu BiH i drugih organa nadležnih za sprovođenje vanjske politike.

Ministarstvo vanjskih poslova Bosne i Hercegovine nadležno je za provođenje utvrđene vanjske politike Bosne i Hercegovine koju obavlja putem diplomatskih i drugih predstavništva Bosne i Hercegovine u drugim državama. Za potrebe Predsjedništva Bosne i Hercegovine, Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, kao i Vijeća ministara, Ministarstvo vanjskih poslova daje mišljenje o vanjskopolitičkim interesima Bosne i Hercegovine, kao i prijedloge za pokretanje i razvijanje djelovanja u području vanjske politike i međunarodnih odnosa. Ministarstvo vanjskih poslova predstavlja Bosnu i Hercegovinu u drugim državama i međunarodnih organizacijama i institucijama, štiti interes Bosne i Hercegovine, njenih državljana i pravnih osoba van Bosne i Hercegovine, razvija prijateljske odnose i saradnju između Bosne i Hercegovine i drugih država na političkom, ekonomskom, kulturni- obrazovnom, naučno- tehničkom, sportskom i informacijskom području, kao i na ostalim područjima od interesa za Bosnu i Hercegovinu. (Srednjoročni plan rada Ministarstva vanjskih poslova Bosne i Hercegovine, 2020:1)

4.3.4. Entitetska ministarstva kulture

Ministarstvo kulture i sporta Federacije Bosne i Hercegovine

Federalno ministarstvo kulture i sporta obavlja upravne, stručne i druge poslove iz nadležnosti Federacije BiH koji se odnose na koordinaciju u naučno- istraživačkoj djelatnosti iz oblasti zaštite i korištenja kulturno- povjesnog naslijeđa, unaprijeđenja muzejske, arhivske, bibliotečne, izdavačke, teatarske, glazbene, likovne, filmske djelatnosti, djelatnosti ustanova, udruženja, fondacija i drugih pravnih lica u oblasti umjetnosti, kulture, sporta i mladih, kao i druge poslove utvrđene zakonom.

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine je usvojila Strategiju razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2010.-2020. godina u kojoj su zastupljene oblasti kulture i sporta, kao i Akcioni plan

za implementaciju iste, tako da je Ministarstvo i u 2019. godini nastavilo s provedbom navedene Strategije.

Slijedeći strateške i operativne ciljeve te aktivnosti predviđene Godišnjim planom rada za 2019. Godinu, djelatnosti u oblastima kulture i sporta neposredno su obavljali:

- Sektor za kulturno- povijesno naslijede i kulturu,
- Sektor za sport,
- Sektor za mlade,
- Zavod za zaštitu spomenika.

Federalno ministarstvo kulture i sporta je u 2019. godini realiziralo aktivnosti čiji je cilj bio promoviranje društva u kojem su sloboda kulturnog i umjetničkog stvaralaštva, razvoj sporta, poboljšanja položaja mladih te zaštita kulturnog- povijesnog naslijeda temelj očuvanja i razvoja kulturnog i nacionalnog identiteta naroda u FBiH. Stoga su aktivnosti ovog ministarstva bile u funkciji upotrebe svih raspoloživih resursa s ciljem osiguranja normativnih, organizacionih, finansijskih, materijalnih i drugih uvjeta za unaprjeđenje i poboljšanje kulturnog i umjetničkog stvaralaštva, razvoj sporta, poboljšanje položaja mladih te unaprjeđenje očuvanja, zaštite i prezentacije kulturno- povijesnog naslijeda u Federaciji BiH.⁷

Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske

Osnovano 1996. godine, Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske (Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske) je vladino ministarstvo nadležno za nadzor i reguliranje obrazovanja i kulture u entitetu Republika Srpska u Bosni i Hercegovini. Njegov glavni cilj je pružanje kvalitetnog obrazovanja i promicanje kulturnih aktivnosti u regiji.

Ministarstvo je nadležno za razvoj i provedbu obrazovnih politika, kao i za akreditaciju i licenciranje obrazovnih ustanova. Također pruža finansijsku potporu i stipendije studentima, promiče korištenje tehnologije u obrazovanju i organizira kulturna događanja i aktivnosti.

⁷ Federalno ministarstvo kulture i sporta, 19.06. 2023., https://fmks.gov.ba/images/2020/Izvjestaj_o_radu_FMKS_2019.pdf

Osim toga, Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske nadležno je za očuvanje i promicanje kulturne baštine u regiji, uključujući muzeje, knjižnice i spomenike kulture. Također podupire umjetnost i kulturnu industriju u tom području.

U cilju ostvarivanja maksimalne efikasnosti i efektivnosti prilikom izvršavanja poslova, Ministarstvo prosvjete i kulture se obrazuje u sljedeće organizacione jedinice:

- Resori
- Sekretarijat
- Kabinet ministra
- Jedinica za normativne i zajedničke poslove
- Odjeljenja
- Odsjek

U sastavu Ministarstva nalaze se sljedeće republičke upravne organizacije:

- Republički pedagoški zavod
- Zavod za obrazovanje odraslih,
- Republički zavod za zaštitu kulturno- povijesnog i prirodnog naslijeđa,
- Arhiv Republike Srpske,
- Republički sekretarijat za vjere.⁸

4.3.5. Entitetska ministarstva nauke, obrazovanja i sporta

Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke

Ministarstvo obavlja upravne, stručne i druge poslove utvrđene zakonom koji se odnose na koordiniranje planiranja i aktivnosti u oblasti: predškolskog, osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja, pedagoških standarda i prostornih normativa, opreme i nastavnih sredstava predškolskog, osnovnog, srednjeg i visokog obrazovanja i odgoja, nostrifikacije i ekvivalencije inozemnih školskih svjedodžbi i diploma, stručnog obrazovanja i usavršavanja nastavnog osoblja, udžbenika za osnovno i srednje obrazovanje, implementacije Bolonjskog procesa, naučno-istraživačkih i istraživačko- razvojnih aktivnosti, razvoja naučno- istraživačkih organizacija, podsticanja fundamentalnih primjenjenih istraživanja, razvoja investicijskih tehnologija i kadrova

⁸ Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske, 19.06.2023., <https://www.4icu.org/institutions/ba/967.htm>

u naučno- istraživačkoj djelatnosti, praćenja inovacija, razvoja i unapređenja tehnologija, koordiniranja u ostvarivanju prava mlađih u oblasti obrazovanja i nauke i druge poslove utvrđene zakonom.

Unutrašnja organizacija Ministarstva:

- Sekretar ministarstva
- Kabinet ministrike
- Sektor za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje
- Sektor za visoko obrazovanje
- Sektor za nauku i tehnologije
- Služba za finansijske poslove
- Služba za pravne i opće poslove

Sekretar Ministarstva vrši ovlaštenja iz svoje nadležnosti utvrđene u odredbi člana 8. zakona o državnoj službi u Federaciji BiH na način što koordinira i usmjerava rad svih organizacionih jedinica u Ministarstvu u cilju realiziranja poslova koji su utvrđeni u programu rada Ministarstva i osigurava izvršenje poslova po nalogu ministra, upoznaje ministra o stanju i problemima u vršenju planiranih poslova, te predlaže poduzimanje potrebnih mjera na rješavanju postojećih problema i na taj način pomaže ministru u rukovođenju Ministarstvom; Vrši koordinaciju planiranja i izvještavanja u Ministarstvu; Prati izvršenje planiranih aktivnosti Ministarstva i provođenje odluka i zaključaka Vlade Federacije BiH i Parlamenta Federacije BiH koji se odnose na Ministarstvo; Osigurava provođenje opće politike Ministarstva; poduzima odgovarajuće aktivnosti iz svoje nadležnosti u cilju implementacije strateških dokumenata Ministarstva, te aktivnosti za primjenu zakona i podzakonskih propisa iz djelokruga rada Ministarstva; Brine o blagovremenoj izradi propisa i drugih materijala koji se dostavljaju na razmatranje i odlučivanje Vladi Federacije BiH i Parlamentu Federacije BiH, te o postupanju po zahtjevima predsjednika i potpredsjednika Federacije BiH, Vlade Federacije BiH i Parlamenta Federacije BiH, kada je za isto potrebna koordinacija rada više osnovnih jedinica; poduzima aktivnosti u svrhu ostvarivanja suradnje Ministarstva sa drugim tijelima državne službe i privrednim društvima; Obavlja i druge poslove koje odredi ministar.

Kabinet ministrice vrši poslove i zadatke koji se odnose na: sve stručne i administrativno- tehničke poslove za potrebe federalnog ministra obrazovanja i nauke; prijem i tehničko kompletiranje svih materijala iz nadležnosti organizacionih jedinica koji se dostavljaju ministru na razmatranje i odlučivanje: osiguravanje provođenja svih zadataka po nalogu ministra; ostvarivanje službene korespondencije sa svim federalnim i drugim organima i međunarodnim organizacijama u pitanjima u kojima ima učešće ministar, sekretar Ministarstva i drugi rukovodeći državni službenici i organizira i vrši sve poslove koji se odnose na servisiranje tih aktivnosti; organizaciju i vršenje poslova koji se odnose na dostavljanje svih materijala iz nadležnosti Ministarstva, koji razmatra i usvaja Vlada Federacije BiH, odnosno Parlament Federacije BiH; organizaciju i vršenje svih poslova na obradi i pripremanju podataka iz nadležnosti Ministarstva radi informiranja nadležnih organa i javnosti, i o tim pitanjima ostvaruje komunikacijsku suradnju sa sredstvima javnog informiranja; vršenje poslova u skladu sa Zakonom o slobodi pristupa informacijama u Federaciji BiH; organizaciju svih aktivnosti na održavanju sjednica Stručnog kolegija; organiziranju protokolarnih aktivnosti prilikom službenih posjeta Ministarstvu: praćenje i koordinaciju aktivnosti u provođenju obrazovnih politika; drugih poslova koji se odnose na pitanja iz nadležnosti Kabineta po nalogu ministra.

Sektor za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje vrši poslove i zadatke koji se odnose na: planiranje i koordiniranje strategija predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja, te predlaganje sistemskih rješenja, odgovarajućih mjera i aktivnosti za njihovu implementaciju; praćenje stanja i poduzimanje aktivnosti za razvoj predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja u Federaciji BiH naročito u pogledu obuhvata djece predškolskim, osnovnim i srednjim obrazovanjem, mreže ustanova predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja, stanja infrastrukture i kvaliteta uvjeta za provođenje odgojno- obrazovnog procesa, nastavnih planova i programa, pedagoških standarda i normativa i sl; uvođenje inovacija i provođenje posebnih programa u odgojno- obrazovnom procesu; nostrifikaciju i ekvivalenciju inozemnih školskih svjedodžbi i diploma; vođenje postupaka i izdavanje odgovarajućih akata iz djelokruga rada Sektora; pripremu, realizaciju i evaluaciju programa i projekata iz oblasti, predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja u cilju razvoja obrazovnog sistema u Federaciji BiH; planiranje, analizu i nadzor sredstava tekućih transfera za financiranje predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja; druge poslove koji se odnose na pitanje iz nadležnosti Sektora.

Sektor za visoko obrazovanje vrši poslove i zadatke koji se odnose na: planiranje i koordiniranje razvojnih strategija visokog obrazovanja, te predlaganje sistemskih rješenja, odgovarajućih mjera i aktivnosti za njihovu implementaciju: praćenje stanja i poduzimanje aktivnosti za razvoj visokog obrazovanja u Federaciji BiH u pogledu kadrovskih potencijala, stanja infrastrukture i kvaliteta uvjeta za izvođenje obrazovnog i naučnog procesa na visokoškolskim ustanovama, nastavnih planova i programa i pedagoških standarda i normativa; učešće studenata u procesima odlučivanja i ostalim segmentima rada na visokoškolskim institucijama i aktivnosti studentskog organiziranja; studentski standard; usklađivanje upisane politike sa tržistem rada; kvalitetu visokog obrazovanja i akreditaciju visokoškolskih ustanova; razvoj bibliotečke djelatnosti na visokoškolskim ustanovama u Federaciji BiH; reformu sistema visokog obrazovanja u Federaciji BiH- Bolonjski proces; pripremu, realizaciju i evaluaciju programa i projekata iz oblasti visokog obrazovanja u cilju razvoja obrazovnog sistema u Federaciji BiH; planiranje, analizu i nadzor sredstva tekućih transfera za financiranje visokog obrazovanja; vođenje postupaka i izdavanje odgovarajućih akata iz djelokruga rada Sektora; druge poslove koji se odnose na pitanja iz nadležnosti Sektora.

Sektor za nauku i tehnologije vrši poslove i zadatke koji se odnose na; koordiniranje planiranja i aktivnosti u oblasti nauke i tehnologija; razvoja naučno- istraživačkog rada; razvoja naučno-istraživačke djelatnosti; koordinaciju naučno- istraživačkih aktivnosti; razvoj naučno- istraživačkih organizacija; podsticanje fundamentalnih i primijenjenih istraživanja; razvoj investicionih tehnologija; razvoj naučno- istraživačke infrastrukture i naučnog kadra; praćenje inovacija, razvoja i unapređenja tehnologija; razvoj akademske i bibliotečke mreže; Registrar naučnih institucija, naučnog kadra, naučnih projekata i infrastrukturnih ulaganja u Federaciji BiH; pristup međunarodnim bazama podataka relevantnim za oblast nauke i tehnologije; planiranje, analizu i nadzor sredstava tekućih transfera za financiranje nauke i tehnologija; pripremu, realizaciju i evaluaciju programa i projekata iz oblasti nauke i tehnologija u cilju njihovog razvoja; vođenje postupaka i izdavanje odgovarajućih akata iz djelokruga rada Sektora; druge poslove koji se odnose na pitanja iz nadležnosti Sektora⁹.

Ministarstvo na naučnotehnološki razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo Republike Srpske

⁹ Federalno ministarstvo nauke i obrazovanja, 20.06.2023., <http://www.fmon.gov.ba/Sektor/PregledSektora?id=6>

Ministarstvo za naučnotehnološki razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo Republike Srpske je jedno od 16 ministarstava u sastavu Vlade Republike Srpske. Službeno sjedište se nalazi u Administrativnom centru Vlade RS-a u Banjoj Luci.

Glavna osoba u ministarstvu na naučnotehnološki razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo Republike Srpske je ministar ili ministrica za naučnotehnološki razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo Republike Srpske, koji ima pravo na jednog šefa kabineta, jednog sekretara i jednog savjetnika. Ministarstvo obavlja upravne, stručne i druge poslove koji se odnose na ostvarivanje nadležnosti entiteta Bosne i Hercegovine u naučnoj politici, informatici i visokom obrazovanju. To se odnosni na:

- Naučnotehnološki razvoj
- Unapređivanje visokog obrazovanje i razvoj informacionog društva na području entiteta
- Izrada i praćenje strategija naučnotehnološkog razvoja, unapređivanja visokog obrazovanja i razvoja informacionog društva na području entiteta
- Unapređivanje i podsticanje razvoja fundamentalnih razvojnih primijenjenih istraživanja
- Podsticanja inovatora i upotrebu novih tehnologija, s ciljem podsticanja ekonomskog razvoja
- Studentski standard
- Nostrifikacija i ekvivalencija visokoškolskih diploma stečenih u inostranstvu
- Usklađenost obrazovne politike sa globalnim tehnološkim trendovima
- Uspostavljanje i razvoj elektronske uprave
- Strateško i operativno sprovođenje koncepta informacione sigurnosti na području entiteta i inspekcijski nadzor u ovoj oblasti
- Poslove u vezi sa digitalnim identitetima pravnih i fizičkih lica iz Republike Srpske
- Elektronsko potpisivanje i predstavljanje
- Utvrđivanje tehnoloških i informatičkih standarda
- Akademski i istraživačku mrežu Republike Srpske

- Stručnu vertifikaciju i davanje prethodne saglasnosti na nabavke informatičke i druge tehničke opreme za potrebe Vlade Republike Srpske, ministarstava, entitetskih uprava i entitetskih upravnih organizacija
- Izradu zakonskih i podzakonskih akata iz nadležnosti Ministarstva
- Učešće u relizaciji projekata financiranih od međunarodnih finansijskih organizacija
- Pružanje informacija putem medija i drugih vidova informiranja o svom radu i druge poslove utvrđene zakonom.

Ministarstvo za naučnotehnološki razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo republike Srpske se sastoji od sljedećih organizacijskih jedinica:

- Interni revizor
- Kabinet ministra
- Resor za informaciono društvo
- Resor za visoko obrazovanje
- Resor za naučnotehnološki razvoj
- Sekretarijat¹⁰

4.3.6. Turističke zajednice

Turistička zajednica Federacije Bosne i Hercegovine

Turistička organizacija osniva se radi jačanja i promicanja turizma Federacije BiH i gospodarskih interesa pravnih i fizičkih osoba, u djelatnostima ugostiteljstva i s tim djelnostima neposredno povezanih djelatnosti. Turistička zajednica pravna je osoba. Prava i obaveze turističke zajednice utvrđuju se Zakonom o turističkim zajednicama i promicanju turizma u Federaciji Bosne i Hercegovine i Statutom turističke zajednice. Svojstvo pravne osobe turistička zajednica stječe danom upisa u upisnik turističkih zajednica. Upisnik vodi Federalno ministarstvo trgovine. Oblik

¹⁰ Ministarstvo za naučnotehnološki razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo, 20.06.2023., <https://www.vladars.net/sr-SP-Cyril/Vlada/Ministarstva/mnk/Pages/default.aspx>

i sadržaj obrasca prijave za upis u upisnik, sadržaj i način vođenja upisnika propisat će federalni ministar trgovine. Turistička zajednica osniva se za područje:

1. Turistička zajednica Federacije,
2. Kantona, kao turistička zajednica kantona, i
3. Općine, kao turistička zajednica općina.

Nadležna tijela kantona ili općina, sukladno interesu već osnovanih turističkih zajednica na tim područjima, mogu se osnovati turistička zajednica područja. Kantoni i općine će posebno voditi računa o zemljovidnim cjelinama i već afirmiranim turističkim područjima koja objedinjavaju više kantona ili općina, te s tim u svezi ocijeniti potrebu osnivanja turističke zajednice. Iznimno, turistička zajednica može se osnovati i za područje turističkog mjesta kao dijela općine na poticaj općinskog vijeća ili vijeća kantona. Na turističku zajednicu mjesta odgovarajuće se primjenjuju odredbe ovog zakona koje se odnose na turističku zajednicu općine. Osnovica sustava turističkih zajednica je turističko mjesto. Što se smatra turističkim mjestom i koja su turistička mjesta u Federaciji, propisat će ministar. Prije donošenja propisa o proglašavanju turističkih mjesta, Ministarstvo će pribaviti mišljenja zainteresiranih općina i kantona. Zajednički ciljevi turističkih zajednica su:

- Unapređivanje općih uvjeta boravka turista i to osobito podizanje kvalitete turističkih i drugih komplementarnih usluga, očuvanjem i stvaranjem prepoznatljivog i privlačnog turističkog okružja i osiguranjem turističkog gostoprимstva na području za koje su osnovane.
- Promocija turističkih proizvoda područja za koja su osnovane, sukladno sustavu promicanja turizma i njegovim posebnim i općim zadaćama od razine mjesta do razine Federacije, a radi uključivanja u europske i svjetske turističke tijekove.
- Razvijanje svijesti o važnosti i gospodarskim, društvenim i drugim učincima turizma, te po potrebi i važnosti očuvanja i unapređenja svih elemenata turističkog proizvoda određenog područja, a osobito zaštite okoliša.

Turistička zajednica ima Statut kojim se uređuje ustroj, pravo, dužnosti i način poslovanja. Turistička zajednica, koja osniva podružnice, statutom uređuje njihov ustroj, prava i dužnosti, te način poslovanja. Tijela turističke zajednice su:

1. Skupština
2. Turističko vijeće

3. Nadzorni odbor
4. Predsjednik turističke zajednice¹¹

Turistička zajednica Republike Srpske

Turističke organizacije u Republici Srpskoj su:

- Turistička organizacija Republike Srpske
- Međuopćinska turistička organizacija i
- Turistička organizacija grada i općine

Turistička organizacija koja osniva organizacijske dijelove, kao što su predstavništva, turističko-informativni centri, filijale staturom uređuje njihovu organizaciju, prava i dužnosti, te način njihovog poslovanja i financiranja. Turistička organizacija je obavezna da za svaku poslovnu godinu utvrdi program rada i finansijski plan. Godišnji plan rada i finansijski plan turističke organizacije obavezno sadrži pojedinačno utvrđene i planirane zadatke sa mjerljivim indikatorima, kao i potrebna finansijska sredstva za njihovo izvršavanje. Turistička organizacija je obavezna da prihode koristi u skladu sa njihovom namjenom, programom i finansijskim planom usvojenim od osnivača, u skladu sa zakonom, zakonom kojim se utvrđuje naplata boravišne takse, kao i u skladu sa drugim propisima.

Turistička organizacije Republike Srpske:

1. Promotivne aktivnosti u turizmu:
 - Programira, organizira i sprovodi turističku informativnu- propagandnu djelatnost Republike u zemlji i иностранству radi promoviranja njenih turističkih vrijednosti,
 - Obezbeđuje informativno- propagandna sredstva kojima se promoviraju turističke vrijednosti Republike
 - Prikuplja sve vrste turističkih informacija radi obavještavanja javnosti, kao i sačinjavanje i objavljivanje turističkih kalendara.
2. Programske aktivnosti u turizmu:
 - Priprema i predlaže Ministarstvu plan promocije,
 - Objedinjuje turističku ponudu Republike i preuzima mjere i aktivnosti na kreiranju turističkog proizvoda i turističkog imidža, kao i aktivnosti na formiranju marke turističkih

¹¹ Zakon o turističkim zajednicama i promicanju turizma u Federaciji Bosne i Herceovine, 20.06.2023., <https://www.fmks.gov.ba/kultura/legislativa/fbih/64.pdf>

područja koja obuhvaćaju teritoriju na kojoj se osnivaju međuopćinske turističke organizacije, turističke destinacije i turističkog mjesta,

- Preuzima aktivnosti na inovaciji postojećeg turističkog proizvoda Republike,
- Surađuje sa poslovima koja su u vezi sa standardizacijom i klasifikacijom turističkih proizvoda,
- Prati stanje na turističkom tržištu i radi na istraživanju turističkog tržišta s ciljem pozicioniranja turističkog proizvoda na inostranom turističkom tržištu,
- Prati i analizira kretanja na domaćem i inostranim tržištima i organizira istraživanja turističkog tržišta od interesa za informativno- propagandnu djelatnost Republike,
- U suradnji sa Ministarstvom poduzima mјere i aktivnosti na razvoju i promociji turizma u turistički nerazvijenim dijelovima Republike,
- Osnivanja i organiziranja turističkih predstavništava u inostranstvu i informativnih centara u zemlji, samostalno ili u suradnji sa drugim subjektima,
- Ostali poslovi od javnog interesa u oblasti turizma koje Ministarstvo povjeri TORS-u,
- Priprema i predlaže Ministarstvu program razvoja turističkog proizvoda

3. Koordinatorske aktivnosti u turizmu:

- Koordinira aktivnosti u izradi planova i programa rada turističke organizacije
- Usklađuje interes, pruža podršku i koordinira načine izvršenja svih planskih i programske zadatka turističke organizacije
- Ostvaruje suradnju sa agencijama i ostalim privrednim subjektima u turizmu
- Usmjerava i koordinira inicijative i aktivnosti privrednih subjekata i drugih organizacija na formiranju i plasmanu turističkih proizvoda
- Koordinira i objedinjava promotivne aktivnosti turističkih subjekata, nosioca te aktivnosti na nivou jedinice lokalne samouprave i drugih subjekata u oblasti turizma radi obezbjeđivanja jedinstvenog nastupa turizma Republike na domaćem tržištu i inostranim tržištima i ostvaruje suradnju sa odgovarajućim organima i organizacijama u zemlji radi ostvarivanja jedinstvene politike u oblasti promocije turizma zemlje na domaćem tržištu i inostranim tržištima,
- Surađuje sa turističkim zajednicama i organizacijama u Bosni i Hercegovini, nacionalnim turističkim organizacijama u drugim zemljama i međunarodnim i regionalnim organizacijama u oblasti turizma,
- Posredstvom Ministarstva predlaže Vladi odluku za uključivanje TORS-a u međunarodne

i regionalne programe razvoja i promocije turizma,

- Propisuje jedinstvene standarde u pogledu uređenja, opreme i usluga u turističko-informativnim centrima na teritoriji Republike,
- U koordinaciji sa turističkim organizacijama ovog zakona vodi evidenciju obveznika boravišne takse na području Republike koji ne uplaćuju ili neuredno uplaćuju boravišnu taksu i
- Koordinira aktivnosti sa turističkim organizacijama na postavljanju turističke signalizacije

¹²

4.4. Konceptualni aspekt

Svako društvo i organizirana društvena zajednica je istovremeno i složen kompleks različitih pojedinačnih i grupnih kulturnih, religioznih i ekonomskih svjetonazora i interesa. Naponsljeku, svaki pojedinac je manje ili više osobit različit od drugih po svojim interesima i potrebama koje iz njih proizilaze. U današnjem društvu sve više dobija na značaju razumijevanje kompleksnosti različitih interesa i identiteta građana. Oni se nužno ostvaruju kroz slobodu kreiranja vlastitog života, svjetonazora, etike i morala. Praktično ispoljavanje jednake slobode i prava svakog građanina je osnov pravednog i demokratskog društva. Velika složenost pojedinačnih pogleda na život i društvo, kao i interes i potreba, dovodi do stvaranja brojnih društvenih grupa s zajedničkim interesima. Na principu slobodnog udruživanja građana i društvenih grupa, formiraju se društvene organizacije, koje najčešće zovemo nevladine organizacije. Slobodno udruživanje građana je u funkciji usklađivanja brojnih različitosti, postizanja vrijednih javnih ciljeva i unapređenja zajedničkih dobara. Takvo ostvarivanje interesa i ciljeva, kroz slobodno formirane društvene organizacije, doprinosi jačanju pluarističkog društva i stabilne društvene kulture. Na ovaj način ispoljena i organizirana različitost daje novu snagu pluarističkom i multikulturalnom društvu. Veliki broj dobrovoljno organiziranih društvenih grupa, a koji nisu dio vlasti, u osnovi čine jako civilno društvo. Civilno društvo je neka vrsta protuteže vlastima i bitan je činitelj modernog demokratskog društva. Kako razvijeno civilno društvo često limitira i koriguje vlast, imamo pojavu da totalitarni i autoritativni sistemi sprečavaju njegov razvoj. Nasuprot tome, u demokratskim društvima vlast omogućuje civilnom društvu nesmetan razvoj, kao vrlo važnom činiocu u stvaranju modernog društva koje odgovara svim njegovim građanima. Neke od navedenih postavki

¹² Zakon o turizmu, 20.06.2023., <https://www.paragraf.ba/propisi/republika-srpska/zakon-o-turizmu.html>

karakteristične su za područje Bosne i Hercegovine tijekom zadnjeg tisućljeća, kroz sve pojedine povjesne periode (srednjovjekovni, turski u suvremeni) ističu se sve pozitivne vrijednosti višestoljetnog multikulturalnog i multireigijskog bosanskog društva. (Rusmir Djedović, 2013:17)

4.4.1. Bosna i Hercegovina- središte tolerancije i duhovnosti četiri religije

Religijska tolerancija je jedan fenomen koji zahvata sve sfere našeg života, dakle, kognitivnu (saznajnu), afektivnu (emocionalnu) i konativnu (akcionu) sferu naših života. Međutim, tolerancija je povezana i sa problemom ne/tolerancije kao još jednom vrstom ponašanja i međuljudskih odnosa. Pojam tolerancije dolazi iz grčkog jezika (tolerare), a značenje mu je “trpjeti” ili “podnosići”. Tolerancije se može definirati, dakle, kao podnošenje drugih ljudi i njihovih karakteristika. Međutim, iako tolerancija predstavlja podnošenje, da bi se dogodio dijalog potrebno je drugoga ne samo podnosići već i prihvati takvog kakav jeste. Međutim, kada govorimo o toleranciji nemoguće je a da ne govorimo i o stavovima. Jer, upravo su stavovi ti koji izražavaju određeno mišljenje neke osobe o nečemu. Stavovi su ti koji na veoma efikasan način mogu pokazati ljudsko ponašanje, a preko stavova se vrlo lako i vrlo brzo može ustanoviti mišljenje svakog od pojedinaca prema raznim stvarima i pojava, a tako je i sa religijskom tolerancijom. Moderno doba je doba koja karakterizira to da želi da međuljudske odnosi izgradi na svim drugim principima, za razliku od predmodernog. (Ermina Čardžić, 2019:32). Glavna vrijednost koja je sada na sceni u modernom društvu jeste zaštita sloboda ali i prava čovjeka kao građanima. Naravno, da se pod slobodnom misli i na slobodu biranja religije. Jer, iako možda rođeni u nekoj religijskoj zajednici, svi ljudi imaju pravo da sami za sebe biraju sve što žele. Nitko nema pravo drugome nametnuti, u ovom slučaju, svoju religiju i svi imaju pravo izabrati koje će se bogu moliti i u šta će vjerovati. Koliko smo mi danas spremni da prihvatimo drugo i drugačije? Koliko smo spremni da nešto svoje, što bi po pravilu trebalo biti osobno i a ne toliko javno, da ne namećemo drugome. Tolerancija, mir, dijalog, suživot sve su to stvari na kojima se treba raditi, mnogo više nego što se sada radi. Jer, na ovim prostorima je previše bilo ratovanja, prolivene krvi, no u određenom periodu moramo nastaviti dalje. Život tele, ili po panta reiu sve teče (izreka starogrčkog filozofa Heraklita), i sve je podložno vječitom mijenjanju. Dakle, kad-tad trebaju doći promjene, a kada je pravo vrijeme nego upravo sada u XIX. stoljeću.

Zašto se toliko ratuje i toliko ljudi mrze kada svaka od religija svojim osnovama poziva na mir, na ljubav, prema Bogu/ bogovima, ali i prema svojim bližnjima, i prema drugim ljudima. Mir je ono

što se nalazi u osnovi sistema moralnih vrijednosti u mnogim religijama: u religijama Indije, u kineskim religijama, pa čak i u prvobitnom kršćanstvu. Pa, tako primjerice Rimokatolička crkva od 1968. godine svakog prvog dana u godini slavi Svjetski dan mira. Kada bi se građani odgajali u kulturi mira, odnosno buduće generacije u Bosni i Hercegovini, mladi ljudi, potrebno je prvo da ih se odgoji u toj istoj kulturi, da se odgoje u kulturi poštovanja drugog i drugačijeg. Jer, nismo svi isti, ni po svakodnevnim navikama a kamoli po vjerovanju, no to ne treba da nam stvara predrasude prema onom drugom i odbojnog kako bismo ga upoznali i živjeli s njim, družili se, itd. Posljednji ratovi, ali i "paktovi", "povelje" prije toga govore o tome kako ne postoji tolerancije, već tu postoji samo jedna netolerantna ideologija. Ideologija kojom se ne želi tolerirati onaj drugi, ideologija koja nastoji oformiti jednonacionalnu, jednoreligioznu, jednokulturalnu određenu teritoriju.

Dakle, tu ne postoji svi sa svojim različitostima jer onak ko ne nosi taj "moj" nacionalni, religijski, kulturni znak on onda treba biti potlačen, progonjen, ubijen, itd. Međutim, tolerancije ne treba biti samo ukoliko ćemo tog drugoga priznati i tolerirati, tolerancija treba biti i ono da ga prihvativimo kao drugoga ali i da ga poštujemo. Ono što je jako bitno za toleranciju jeste to da kod svih građana treba da prevladava svijest o ravnopravnosti. Međutim, koliko je to zaista moguće u jednoj državi poput Bosne i Hercegovine? Bitan faktor u gradnji tolerancije u Bosni i Hercegovini, jeste javno mnjenje. (Ermina Čardžić, 2019:33)

Iako na teritoriji Bosne i Hercegovine možemo pratiti vrlo bogato i raznoliko ispoljavanje vjerskih pogleda, od najstarijih vremena, korijeni današnjeg multireligijskog bosanskog društva se pak nalaze u periodu razvijenog srednjeg vijeka. Naime, u doba samostalne srednjovjekovne bosanske države, po kraljevskom dinastijom Kotromanića i konačnim turskim osvajanjem kompletne Bosne, definitivno je udaren pečat multireligijskog strukturi Bosne i Hercegovine. U tom periodu su na navedenim prostorima duboko i trajno zaživjele tri monoteističke religije: kršćanstvo (kroz katoličanstvo, pravoslavlje i bosansku crkvu) islam i jevrejstvo. Sve tri religije, i u kasnijem periodu, žive na tlu i u društvu Bosne i Hercegovine, sve do danas, čineći u svijetu rijedak primjer uspješnog multireligijskog, multikulturalnog i multietničkog društva. Sa tog aspekta, sasvim je nevažno koja je od te tri religije starija ili mlađa, izvornija ili manje izvorna, jača ili slabija, odnosno koja ima više ili manje sljedbenika u pojedinim povijesnim razdobljima. Bitno je da svaka od tih religija snažno obilježava izgled i razvoj specifičnog bosanskog društva već više stoljeća i da je današnje društvo u svakom kutku Bosne i Hercegovine nezamislivo bez njihovih duhovnih i tradicijskih vrijednosti.

Bosanska crkva još od XII stoljeća je najvažnija religija praktično u cijeloh srednjovjekovnoj Bosanskoj državi. Njoj pripada banska, a kasnije kraljevka dinastija Kotromanića, većina plemstva i naroda. Teško stradanje doživljava sredinom XV stoljeća širenjem katoličanstva. U narednim stoljećima nestaju i posljednji njeni pripadnici, a neki vjerski elementi Crkve bosanske sačuvani su kroz simbiozu i sinkretizam sa drugim religijama.

Katoličanstvo se na tlu Bosne i Hercegovine šire postepeno kroz cijeli razvijeni srednji vijek. Isprva sporo, zbog vrlo jake Bosanske crkve, ali uporni rad franjevaca i nastojanja Rima i Ugarske, dovode do prevage katoličanstva pred sami dolazak Turske u Bosnu 1463. godine. Ono se do dolaska Austro- Ugarske razvija se pod specifičnim uvjetima , a iza 1878. godine, dobiva novi zamah. Tijekom XX. stoljeća razvija sukladno općim povijesnim uvjetima ove jugoslavenske države kao i druge religije.

Pravoslavlje u Bosnu i Hercegovinu dolazi iz Bizantije preko srednjovjekovne Srpske države. Zato u srednjem vijeku zahvata samo njene krajnje istočne dijelove. Turskim osvajanjem srednjovjekovne Bosne i pravoslavlje se, krajem XV i tijekom XVI stoljeća, širi na veći njen dio. Šire ga stočari Vlasi, koji su nešto ranije primili pravoslavlje, a koje Turci pomjeraju sa svojim granicama. Tokom XVII stoljeća Vlasti nestaju, a u drugoj polovini XVIII i tokom XIX stoljeća se na pusta zemljišta, u značajnom dijelu Bosne i Hercegovine, naseljava kao kmetovsko, pravoslavno stanovništvo sa jugoistoka.

Islam se u dijelovima srednjovjekovne Bosne sporadično pojavljuje još u XII/XIII stoljeću, ali suštinski se pojavljuje dolaskom Turaka. U drugoj polovini XV i tijekom XVI stoljeća se odigrava masovan prelazak na islam, uglavnom autohtonog srednjovjekovnog stanovništva na tlu Bosne i Hercegovine. Tijekom XVII/XVIII stoljeće u Bosni živi pretežno muslimansko stanovništvo, čiji se udio u ukupnom stanovništvu u XIX stoljeću smanjuje masovnim doseljavanjem pravoslavnog i katoličkog. Muslimansko stanovništvo je također izloženo ratnim stradanjima, gladi i epidemijama od 1683. Godine do kraja osmanske uprave i nije značajno povećano niti doseljavanjima sa sjevera i Srbije. Tijekom Austrougarske uprave je odseljavalo u Tursku. Muslimani su kao pripadnici islama, tijekom XX stoljeća, uslijed nepovoljnih općih povijesnih prilika, imali složen razvoj.

Jevrejska religija se u Bosni i Hercegovini javlja u XVI stoljeću kada se u Tursku naseljavaju protjerani Jevreji iz Španjolske tzv. Sefaradi. Brzo se uklapaju u već multireligijsko i

multikulturalno bosansko društvo. Za vrijeme Austro-Ugarske se iz srednje Europe naseljavaju Jevreji tzv. Aškenazi. Tijekom Drugog svjetskog rata su izloženi velikom stradanju, tako da ih je danas vrlo malo. (Rusmir Djedović, 2013:17)

4.4.2. Bosanskohercegovačka kulturna dobra na UNESCO-ovom Popisu svjetske baštine

Od 1972. godine kada je usvojena Konvencija za zaštitu svjetske kulturne i prirodne baštine, do danas je na UNESCO Listu svjetske baštine upisano ukupno 936 dobara (725 kulturnih, 183 prirodnih i 28 mješovitih). U skladu sa ovom konvencijom, upisana dobra predstavljaju dio svjetske baštine sa izuzetnom univerzalnom vrijednošću. Upisana dobra iz Bosne i Hercegovine na UNESCO-ovoj Listi svjetske baštine na most Mehmed-paše Sokolovića u Višegradu i područje Starog mosta grada Mostara. Pored toga, na tentativnoj listi dobara koje zemlja može biti nominovati u narednom periodu, se nalazi još devet dobara iz BiH. Tentativna ili privremena lista (lista potencijala dobara) predstavlja inventar dobara koja se nalaze na teritoriji države, a ona ih smatra pogodnim za upis na Listu svjetske baštine UNESCO-a. Države članice u svoje Tentativne liste uključuju ona dobra koja smatraju kulturnom i/ili prirodnom baštinom od izuzetne univerzalne vrijednosti i koja namjeravaju da nominuju tokom narednih godina. Nominacije za Listu svjetske baštine se ne razmatraju ukoliko se nominovano dobro već ne nalazi na Tentativnoj listi države. Dobra iz BiH koja se trenutno nalaze na Tentativnoj listi¹³ :

- **Prirodna graditeljska cjelina Jajca (10.03.2006.)**- nacionalni spomenik čini kompletno područje koje se nalazi unutar definiranog povijesnog gradskog područja, a predstavlja prostor definiran sljedećom granicom: na jugu: južne padine sedrene gromade Varošnice na potezu od zgrade Radio Jajca i raskrsnice sa ulice Pijavice, na istok preko Lučnog mosta na rijeci Vrbas do saobraćajnice Jajce-Banja Luka, na zapadu: ulica Pijavice preko Novog mosta na rijeci Plivi, bivšom Ulici Ive Lole Ribara do raskrsnice sa ulicom Zagrad, istom ulicom na sjever do raskrsnice sa ulicom Harmani i zračnom linijom prema ulici Rade Marjanca, na sjeveru: Ulicom Rade Marjanca do raskrsnice da Ulicom Maršala Tita uključujući mjesto i ostatke Crkve Blažene Djevice Marije i Franjevački samostan i mjesto i ostatke Crkve Presvete Bogorodice.¹⁴
- **Sarajevo – jedinstveni simbol univerzalne multikulturalnosti- trajno otvoreni grad**

¹³ Državna komisija za suradnju sa UNESCO-m, 22.06.2023,
<http://unescobihi.mcp.gov.ba/spomenici/default.aspx?id=14230>

¹⁴ (Nacionalni spomenici, 22.06.2023.,
http://old.kons.gov.ba/main.php?id_struct=6&lang=1&action=view&id=2494)

(1.9.1997.)- odabrana lokacija u neposrednoj blizini Gazi Husrev- begovog bezistana, odnosno Velike avlje, predstavlja polaznu turističku točku u gradu Sarajevu. Svojim pečatom lokacija označava prostor susreta različitih kultura i povijesnih perioda, geografski gledano sa istoka- osmanlijskog trgovačkog grada i zapada- moderne zapadnjačke kulture. Ovo mjesto označeno pečatom predstavlja jedinstvenu tačku sa koje najlakše možemo predstaviti razvoj gradskog jezgra, svakodnevnicu i suživot koji traje skoro 6 vijekova i koji je u svojoj osnovi ostao nepromijenjen.¹⁵

- **Stećci- srednjovjekovni nadgrobni spomenici (18.4.2011.)**- stećci su srednjovjekovni kameni nadgrobni spomenici koji se pojavljuju u periodu između XII i XVI stoljeća na teritoriju stare Bosanske države. Riječ je o unikatnim i jedinstvenim spomenicima za Bosnu i Hercegovinu. Njihovi oblici, ornamenti, natpisi, dimenzije, brojnost i nadasve potpuna ukorijenjenost u srednjovjekovnom društvu, izdvajaju ih iz svega što sličnog u tadašnjim evropskim i svjetskim okvirima.¹⁶
- **Povijesno urbano područje Počitelj (2.1.2007.)**- smješten na lijevoj obali modro- zelene rijeke Neretve, na putu Mostar- Metković, srednjovjekovni gradić Počitelj jedna je od najzanimljivijih turističkih atrakcija u BiH. Proljetno buđenje prirode u kamenom Počitelju prizor je koji ne ostavlja ravnodušnim niti jednog posjetioca¹⁷.
- **Prirodno i urbano područje Blagaj (11.12.2007)**- ovo područje predstavlja prostor na desnoj i lijevoj obali rijeke Bune, a to uključuje: Povijesno područje- Stari grad Blagaj, povijesna građevina- Karadoz- begov hamam, povijesna građevina- Karađoz- begov most u Blagaju, prirodno- graditeljska cjelina- Tekija u Blagaju, graditeljska cjelina- Careva džamija ili Sultan Sulejmanova džamija, mjesto i ostaci graditeljske cjeline- Kolakovića kuća, prirodno- gradska cjelina Stambenog kompleksa obitelji Velagić¹⁸.
- **Prirodno i povijesno područje Blidinje (11.12.2007)**- park prirode Blidinje nalazi se u području visokog gorja središnjih Dinarida, i obuhvaća područje planinskih masiva

¹⁵ Sarajevo susret kultura, 22.06.2023., <https://smoc.ba/lokacijamapa/>

¹⁶ Šta su stećci, 22.06.2023., <https://www.nekropolba.ba/bs/sta-su-to-stecci>

¹⁷ Gotovo nestvarna ljepota: Buđenje prirode u Počitelju, gradu- spomeniku, 22.06.2023., <https://www.klix.ba/vijesti/gotovo-nestvarna-ljepota-budjenje-prirode-u-pocitelju-gradu-spomeniku/140405013>

¹⁸ Nacionalni spomenici, 22.06.2023., http://old.kons.gov.ba/main.php?id_struct=6&lang=1&action=view&id=2558

Čvrsnice i Vrana, a prostire se na 358 km². Administrativno je u sastavu tri hercegovačka kantona i pet različitih općina. Poznat je i kao najveće stanište endemskog bjelokorog bora munike. Pored toga u Blidinju se nalazi i nekropola stećaka¹⁹.

- **Prirodno i povijesno područje Stolac (11.12.2007.)-** Stolac predstavlja jednu od rijetkih urbanih cjelina u Bosni i Hercegovini koje su sačuvane u svom integritetu, razvijenu kroz nekoliko faza povijesti. Raspored Stolca, njegova arhitektura i upotreba materijala stavljaju ga u grad grupa osmanskih mediteranskih tipova malih naselja. Neki od nacionalnih spomenika općine Stolac su: Begovina, Crkva sv. Nikole u Trijebnju, Kuća na Luci, Nekropola sa stećcima i nišanima (stari harem) na Gorici, Nekropola stećaka Radimlja, Turkovića kula, Šarića kuća²⁰.
- **Pećina Vjetrenica (22.11.2004.)-** Vjetrenica je hidrološki aktivan protočni speleološki objekt s čak 4 vodena toka, te više desetaka manjih periodičnih tokova s podzemnim jezerima. Smještena je na području južno-dinarskog krša, s ulazom na samom rubu Popovog polja, 300 m istočno od centra sela Zavale na 260 m nadmorske visine²¹.
- **Prašuma Perućica (2017.)-** jedna od posljednjih prašuma u Europi. Nalazi se u NP Sutjeska, ušuškana između Maglića, Volujaka i rijeke Sutjeske. Stara je oko 20.000 godina, i sa svojih 1300 ha predstavlja ogromno prostranstvo i to u nekim dijelovima veoma nepristupačno. Posjeta počinje sa vidikovca Dragoš sela, koji predstavlja prašumu Perućicu i njen vodopad Skakavac, kao i na neprikosnovene planine Maglić, Volujak i Zelengoru²².
- **Jevrejsko groblje u Sarajevu (2018.)-** u jugozapadnom dijelu Sarajeva, u predjelu Kovačići i Debelo Brdo, smješteno je Staro jevrejsko groblje, iza praškog najveći jevrejski sakralni kompleks, a istovremeno jedan od najvrijednijih memorijalnih kompleksa, u Europi. Smatra se da je najstariji dio groblja formiran uz srednjovjekovnu nekropolu stećaka na brijezu BORAK, iznad današnje ulice Miće Sokolovića, i da je uništen prilikom urbanizacije ovog područja, te izgradnjom uskotračne pruge Sarajevo- Višegrad. Ukrasni motivi, najčešće višestrukog simboličnog značenja, sadržajno su: tradicionalnih,

¹⁹ Visit Blidinje, 22.06.2023., <http://www.visit-blidinje.com/>

²⁰ Stolac- grad spomenika svjetske kulturne baštine, 22.06.2023., <https://usbregava.ba/stolac-grad-spomenika-svjetske-kulturne-bastine/>

²¹ Vjetrenica, 22.06.2023., <https://vjetrenica.ba/hr/>

²² Prašuma Perućica, 22.06.2023., <https://putovanjazapet.com/prasuma-perucica-neobuzdana-dzungra/>

religioznih ili profanih konotacija, figuralne predstave, geometrijski i biljni motivi i dekorativna plastika spomenika²³.

4.4.4. Bosna- stara srednjovjekovna država

Srednjovjekovna bosanska država je razvijala i održavala kontakte i veze sa susjednim državama i oblastima, kao i sa ostalim važnijim diplomskim centrima tadašnjeg svijeta, u prvom redu s Rimom i Carigradom. U tome se nije razlikovala od ostalih država tog dobra. Iz povijesnih razloga najživljji diplomatski kontakti srednjovjekovne Bosne bili su sa Dubrovačkom Republikom i Venecijom, ali i sa Budimom i Rimom. Mnoge sačuvane povelje i srednjovjekovne isprave svjedoče o tome. One su značajan izvor ne samo za diplomatsku povijest, već i za ostale povijesne teme tog razdoblja. Spomenimo samo Povelju Kulina Bana o trgovačkim povlasticama Dubrovčanima, kao jednu od najznačajnijih. Važno je napomenuti da je napisana bosančico 29.8.1189., i da je to prvi poznati diplomatski dokument bosanske države koju je izdao bosanski vladar drugom vladaru. Među prvim je zvaničnim dokumentima u ovom dijelu Europe koji se odnosi na slobodu kretanja ljudi, roba, ideja, prava na boravak i sigurnost u bosanskoj državi.

Diplomatski kontakti u tim vremenima bili su mahom u funkciji trgovine i očuvanja mira, a odnosi među državama svodili su se na međudinamičke odnose. Bosanska ili kraljevska kancelarija funkcionalna je kao dio dvorske "infrastrukture". U njoj su nastajali svi važni dokumenti i isprave, diplomatska pisma, povelje itd. Diplomatski odnosi razvijali su prema tadašnjim normama i običajima kroz različite forme poput razmjene poklona, poziva i učešća na raznim viteškim igrama i turnirima, ženidbenim ceremonijalima, rješavanjem pograničnih sporova, upućivanjem posebnih izaslanstava, stalnih ili povremenih, formiranjem trgovačkih kolonija itd. U radovima našeg poznatog povjesničara Ante Babića za diplomatske predstavnike toga vremena nalazimo različite nazive i titule kao što su ambaxidores, nuntius, oratores, procuratores, poklisari, posli i dr. Neki od ovih naziva, kako piše Babić, vremenom su počeli označavati "poslanika, oponumoćenog od nosioca vlasti da ga predstavlja u međudržavnom saobraćaju."

Imajući u vidu određene specifičnosti unutrašnjeg uređenja BiH, većeg ili manjeg stupnja partikularizma oblasnih moćnika u odnosu na centralnu vlast i Kralja, određene diplomatske

²³ Staro Jevrejsko groblje u Kovačićima, 22.06.2023., [https://www.jews.ba/post/85/Staro-Jevrejsko-groblje-u-Kova%C4%8Di%C4%87ima-\(Sarajevo\)](https://www.jews.ba/post/85/Staro-Jevrejsko-groblje-u-Kova%C4%8Di%C4%87ima-(Sarajevo))

aktivnosti razvijale su se i između moćnijih oblasnih feudalaca (uz posredstvo ili bez posredstva centralne vlasti), kao i između, u većoj ili manjoj mjeri, osamostaljenih feudalaca sa drugim državama, u slučaju Bosne najviše sa Dubrovačkom i nešto manje sa Mletačkom Republikom (Venecija). bosanska državna egzistencija posebno se iskazali državnoj- političkoj i pravnom sadržaju bosanske državne samosvijesti. Razvijeni vanjsko-politički, odnosno diplomatski aktivitet, pokazuje da je srednjovjekovna bosanska država funkcionalala po standardima, običajima i protokolima, tipičnim za sve države tog doba, pa se i u tom pogledu, samostalna bosanska država prirodno inkorporirala u poredak država srednjeg vijeka. (Dr. Nerkez Arifhodžić, 2022:18)

4.4.5. Hercegovina- Jadranska Provansa

Nastavljajući se na prethodni primjer regionalne suradnje vrijedi spomenuti još jedan aktualan projekt radnog naziva Jadranska Provansa kojem je cilj revitalizacija područja Dalmatinske zagore kroz razvoj ruralnog turizma. Ova kulturno diplomatska inicijativa posebno je značajna iz razloga što ju je pokrenulo Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, a njenu dodatnu dimenziju čini razvoj prekogranične suradnje s Bosnom i Hercegovinom kroz zajedničke poduhvate u razvoju ovog pograničnog područja. Projekat bi se konkretno trebao odvijati preko regionalnih jedinica. S hrvatske strane sudjeluju Zadarska, Šibensko- kninska, Splitsko- dalmatinska i Dubrovačko-neretvanska županija, a s bosanskohercegovačke Unsko- sanski, Zapadnohercegovački, Hercegovačko- neretvanski i Livanjski kanton. Na taj način državne vlasti dviju zemalja uključuju subnacionalne aktere potičući njihovu neposrednu paradiplomatsku suradnju.

O samom projektu dostupno je relativno malo javnih informacija, no iz pojedinih medijskih natpisa doznajemo da bi se trebalo raditi o tipu turizma “koji nije turizam lokacije, nego turizam životnog stila, gdje ljudi dolaze da bi upoznali ukupni način života od kulture, kulture hrane, tradicije, arhitekture, ljekovitog bilja itd.” Konkretno, predviđa se obnova starih kamenih kuća u kojima bi se trebala otvoriti obiteljska domaćinstva na kojima bi turisti imali mogućnost isprobati lokalnu gastronomiju, sami se okušati u pripremi sopranika i pogače te mljevenju žita teškim kamenjem ili pak naučiti poneke korake tradicijskih lokalnih plesova. Na regionalnoj razini njime upravlja Agencija za ruralni razvoj Zadarske županije koja radi na osmišljavanju tematskih staza, kao o brendiranju područja te povezivanju poljoprivrednih proizvođača i obiteljskih gospodarstava.

Iz navedenih razloga Jadranska Provansa se ističe kao specifičan projekat u sklopu bosanske kulturne diplomacije kojim se direktno povezuje turistički razvoj i ostvarenje vanjskopolitičkih interesa. Dakle, radi se o bilateralnoj suradnji koja se temelji na zajedničkom pograničnom

prostoru povezanom lokalnom tradicijskom kulturom, a razvojem ovakvog tipa turizma izgrađuje se zajednički projekat kojim se osnažuju međususjedski odnosi. (Mihovil Gotal, 2015:59)

5. ZAKLJUČAK

Diplomacija ima različita značenja. U suvremenim političkim odnosima čini sredstvo opštenja između država, na način i po pravilima koja u tome domenu važe. Vođenje javnih i tajnih pregovora između subjekata u međunarodnom pravu. Umještost da se strane vlade pridobiju za politiku i interes vlastite države. Diplomacija, kao ekskluzivna društvena djelatnost i povijesna kategorija, redovno se nalazi u centru društvenih zbivanja. Ona nije nova pojava. Nastala je u antičko doba. Moderna diplomacija je proizvod našeg vremena. Dvadeseto stoljeće je snažno uticalo na razvoj diplomacije. Odlika našeg vremena je eksplozija interesovanja za diplomaciju i njego proučavanje kao nauke, vještine i društvene kategorije. Tokom povijesti, diplomacija je stalno bila u centru vanjskopolitičkih zbivanja država. Ona je ta zbivanja kreirala, realizirala, pratila i proučavala. Kao vitalna društvena kategorija, bitno je utjecala na razvoj bilateralnih i multilateralnih odnosa, međunarodnih odnosa, međunarodnog prava i kompletnih društvenih zbivanja u međunarodnoj zajednici. Njeno mjesto u svjetskim događajima zahtijevalo je da bude prva djelatnost koja je normativno regulirana posebnim organom međunarodnog prava, diplomatskim pravom, kao samostalnom granom međunarodnog prava, koje je kodifikovano prije drugih grana međunarodnog prava.

Na osnovu literaturnih izvora, proučavanja različitih izvora naučne i stručne literature proizilaze sljedeći zaključci:

- Kulturna diplomacija predstavlja jednu granu diplomacije, te kao takva predstavlja razmjenu ideja, informacija, umjetnosti i drugih aspekata kulture između država, u svrhu suradnje i prijateljskih odnosa između država.
- Kulturna diplomacija na otmjen i suvremen način mijenja uvjerenja, ideja, mišljenja i vjerovanja manjih i većih skupina ljudi, te kao takva, postaje jak adut u rukama pravih ljudi.
- Kulturna diplomacija, odnosno način na koji se vrši promocija umjetnosti, u velikoj mjeri, utiče na sam status Bosne i Hercegovine u kulturnim krugovima drugih zemalja.
- Pored umjetnosti, kulturna diplomacija obuhvaća i obrazovanje, znanost i sport.
- Na temelju kulturne diplomacije utvrđuju se različiti programi bilateralne suradnje.
- Funkcije kulturne diplomacije su: širenje i promocija nacionalne kulture i nacionalnog identiteta, promocija jezika, promocija i objašnjenje važnosti kulturnih vrijednosti jedne

države, dogovaranje internacionalne kulturne suradnje te podržavanje država u kontaktu i održavanje kontakta sa njima.

- Akteri kulturne diplomacije su: donositelji političkih odluka koji upravljaju cijevima kulturne diplomacije, sve kulturne institucije čija je obaveza ostvarivanje ciljeva kulturne diplomacije, oni čiji rad predstavlja sadržaj postavljenih ciljeva: umjetnici, glumci, pisci, glazbenici, slikari i svi drugi, na četvrtom mjestu se nalazi publika, odnosno ciljana grupa, najčešće strana javnost, prema kojoj je usmjerena postavljeni cilj.
- Važne kulturne institucije u svijetu su: UNESCO, EUNIC, ICDO, dok su u BiH: AIASN i Matica Bosne i Hercegovine.
- S obzirom na sloenu strukturu Bosne i Hercegovine, odnosno institucija koje ulaze u sastav entiteta, zakoni koje se odnose na kulturnu diplomaciju donose entiteti.
- Nadležno tijelo koje se bavi vanjskom politikom, koji je ujedno i jedina institucija ove prirode na nivou BiH je Ministarstvo vanjskih polova.
- Pored Ministarstva vanjskih poslova, kulturnu diplomaciju provode i: entitetska ministarstva kulture, entitetska ministarstva nauke,, obrazovanja i sporta i turističke zajednice.
- Na osnovu literaturnih izvora može se zaključiti da je BiH jedan od rijetkih fenomena, u svijetu, imajući u vidu da na tako malom prostoru žive različite vjere i nacije, različitih kulturnih obilježja i shvaćanja generalno.
- Kao središte islama, pravoslavlja, katoličanstva i jevrejstva, BiH ima bogatu povijest, čiji su korijen uvjet za današnje stanovništvo.

6. LITERATURA

Knjige i naučni članci

Arifhodžić Nerkez, 2022, *Diplomatija Bosne i Hercegovine od nezavisnosti do Dejtona*, Bošnjački institut-Fondacija Adila Zulfikarpašića, Sarajevo.

1. Clarke David, 2016, *Theorising the role of cultural products in cultural diplomacy from a cultural studies perspective*. International journal of cultural policy, 22(2), 147-163.
2. Cooper Andrew, Heine Jorge, i Thakur Ramesh, 2013, *Introduction: the challenges of 21st-century diplomacy*, Oxford Academic.
3. Ermina Čardžić, *Uticaj religioznosti studenata Univerziteta u BiH na njihove međuljudske odnose*, Univerzitet u Sarajevu, Fakultet političkih nauka, 2019.
4. Feigenbaum Harvey B, 2001, *Globalization and cultural diplomacy*. Center for Arts and Culture, Washington.
5. Gashi Flamur, Najetović Džemal, 2015, Uloga diplomatije u rješavanju međunarodnih i međudržavnih problema na Zapadnom Balkanu, Univerzitet u Travniku, Pravni fakultet, Travnik, .
6. Glade William, 2009, *Issues in the genesis and organization of cultural diplomacy: a brief critical history*, The Journal of Arts Management, Law, and Society, 39(4), 240-259.
7. Gienow-Hecht, J. C., & Donfried, M. C. (Eds.). (2010). Searching for a cultural diplomacy (Vol. 6). Berghahn Books.
8. Goda Natalia, i Čiefová Michaela, 2019, *Cultural diplomacy of selected countries in a comparative perspective*, Folia Geographica, 61(2), 172-189.
9. Gotal Mihovil, 2015, *Kulturna diplomacija Republike Hrvatske. Polemos: časopis za interdisciplinarna istraživanja rata i mira*, Zagreb, 18(36), 141-162.
10. Jolić Tvrko, 2011, *Politički realizam i anarhija u međunarodnim odnosima*. Prolegomena: časopis za filozofiju, Zagreb, 10(1), 113-130.
11. Jurišić Ksenija i Keller Ira. 2007, *Kulturna diplomacija*. Međunarodne studije, Zagreb, 7(3-4), 143-154.
12. Kim Hwajung, 2017, *Bridging the theoretical gap between public diplomacy and cultural diplomacy*, The Korean Journal of International Studies, 15(2), 293-326.
13. Kuharić Ana, 2017, *Bečka Konvencija i suvremeni diplomatski odnosi: potreba za redefiniranjem diplomatskih imuniteta i privilegija* (Doctoral dissertation, University of Zagreb. The Faculty of Political Science).
14. Leira Halvard, 2016, *A conceptual history of diplomacy*, The SAGE handbook of diplomacy, 28-38.
15. Mark Simon, 2009, *A greater role for cultural diplomacy*, (Vol. 1). Clingendael: Netherlands Institute of International Relations.
16. Marković Ana, i Baltezarević Vesna, 2021, *KULTURNA DIPLOMATIJA I NJENA ULOGA U ZAŠTITI KULTURNOG BLAGA*, MEGATREND REVIIA MEGATREND REVIEW, 175.
17. MATIJAŠEVIĆ Nina, 2005, *Diplomacija u globaliziranom svetu: U susret izazovima–Usporedba javne, kulturne i zvjezdane diplomacije*, MEĐUNARODNA, 6(2), 33.
18. Mihovil Gotal, 2015, *Kulturna diplomacija Republike Hrvatske*, Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet
19. Nye Joseph, 2005, *Soft power and higher education*, In Forum for the future of higher education (Archives) (pp. 11-14).

20. Pajtinka Erik, 2014, *Cultural diplomacy in theory and practice of contemporary international relations*, Politické vedy, 17(4), 95-108.
21. Rusmir Djedović, *Gračanica- primjer stoljetne tolerancije i suživota u Bosni i Hercegovini*, Gračanički glasnik, str. 17-20
22. Ryniejska-Kiełdanowicz Marta, 2009, *Cultural diplomacy as a form of international communication*, Institute for Public Relations. http://www.instituteforpr.org/wp-content/uploads/Ryniejska_Kieldanowicz.pdf (accessed in 2/11/2014).
23. Saša Gavrić, D. Banović, C. Krause., *Uvod u politički sistem Bosne i Hercegovine- izabrani aspekti*, Sarajevo, 2019.
24. Schneider Cynthia. P. 2003, *Diplomacy that works: 'Best practices' in cultural diplomacy*. Washington, DC: Center for arts and culture.
25. Signitzer Benno, 1995, *Public relations und public diplomacy*, Deutschland in der internationalen Kommunikation, 73-81.
26. Jora Lucian, 2013, *New practices and trends in cultural diplomacy*, Romanian review of political sciences and international relations, 10(1), 43-52.
27. Zakon o turističkim zajednicama i promicanju turizma u Federaciji Bosne i Hercegovine

Internet stranice:

1. <https://eunicglobal.eu/>
2. <https://www.unesco.org/en>
3. <https://www.icdo.at/>
4. <https://aiasna.wpcosstaging.com/>
5. <https://matica-bih.org/>
6. https://fmks.gov.ba/images/2020/Izvjestaj_o_radu_FMKS_2019.pdf
7. <https://www.4icu.org/institutions/ba/967.htm>
8. <http://www.fmon.gov.ba/Sektor/PregledSektora?id=6>
9. <https://www.paragraf.ba/propisi/republika-srpska/zakon-o-turizmu.html>
10. http://old.kons.gov.ba/main.php?id_struct=6&lang=1&action=view&id=2494
11. http://old.kons.gov.ba/main.php?id_struct=6&lang=1&action=view&id=2494
12. <http://unescobihr.mcp.gov.ba/spomenici/default.aspx?id=14230>
13. <https://smoc.ba/lokacijamapa/>
14. <https://www.nekropolab.ba/bs/sta-su-to-stecci>
15. <https://www.klix.ba/vijesti/gotovo-nestvarna-ljepota-budjenje-prirode-u-pocitelju-gradu-spomeniku/140405013>
16. http://old.kons.gov.ba/main.php?id_struct=6&lang=1&action=view&id=2558
17. <http://www.visit-blidinje.com/>
18. <https://usbregava.ba/stolac-grad-spomenika-svjetske-kulturne-bastine/>
19. <https://vjetrenica.ba/hr/>
20. <https://putovanjazapet.com/prasuma-perucica-neobuzdana-dzungla/>
21. [https://www.jews.ba/post/85/Staro-Jevrejsko-groblje-u-Kova%C4%8Di%C4%87ima-\(Sarajevo\)](https://www.jews.ba/post/85/Staro-Jevrejsko-groblje-u-Kova%C4%8Di%C4%87ima-(Sarajevo))

Popis tabela i slika

Slika 1: Potpisivanje Bečke konvencije o diplomatskim odnosima 1961. Godine

Slika 2: Joseph Nye

Slika 3: Logo UNESCO-a

Slika 4: Logo EUNIC-a

Slika 5: Logo ICDO-a

Slika 6: Logo AIASN-a

Slika 7: Logo Matrice Bosne i Hercegovine

Popis skraćenica

BiH- Bosna i Hercegovina

UNESCO- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

UN- United Nations

EUNIC- International Cultural Diversity Organization

EU- Europska Unija

AIASN- Asocijalcija za interkulturalne aktivnosti i spašavanje naslijeđa u Bosni i Hercegovini

Matica BiH- Matica Bosne i Hercegovine

7. KRATKA BIOGRAFIJA

Moje ime je Anamarija Oroz. Rođena sam u Kiseljaku, 10.01.1996. godine, a živim u Kreševu. Pohađala sam Katolički školski Centar u Sarajevu i uspješno završila Opću- realnu gimnaziju Sv. Josip. Nakon toga sam upisala Fakultet političkih nauka u Sarajevu gdje sam stekla zvanje bachelora politologije, odsjek Međunarodni odnosi i diplomacija, godine 2018. Nakon završetka studija upisala sam i master studij na istom usmjerenju. Godine 2019. Sam počela sa pripravničkim stažom u Federalnom ministarstvu za pitanja branitelja i invalida odbrambeno- oslobodilačkog rata, gdje sam bila angažovana još neko vrijeme.

Naziv odsjeka i/ili katedre: Odsjek za politologiju-Međunarodni odnosi i diplomatija
Predmet: Kultura i diplomatija

IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADOVA

Ime i prezime: Anamarija Oroz
Naslov rada: Kulturna diplomatija- ključna sastavnica diplomatije u 21. Stoljeću
Vrsta rada: Završni magistarski rad
Broj stranica: 55

Potvrđujem:

- da sam pročitao/la dokumente koji se odnose na plagijarizam, kako je to definirano Statutom Univerziteta u Sarajevu, Etičkim kodeksom Univerziteta u Sarajevu i pravilima studiranja koja se odnose na I i II ciklus studija, integrirani studijski program I i II ciklusa i III ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu, kao i uputama o plagijarizmu navedenim na web stranici Univerziteta u Sarajevu;
- da sam svjestan/na univerzitetskih disciplinskih pravila koja se tiču plagijarizma;
- da je rad koji predajem potpuno moj, samostalni rad, osim u dijelovima gdje je to naznačeno;
- da rad nije predat, u cjelini ili djelimično, za stjecanje zvanja na Univerzitetu u Sarajevu ili nekoj drugoj visokoškolskoj ustanovi;
- da sam jasno naznačio/la prisustvo citiranog ili parafraziranog materijala i da sam se referirao/la na sve izvore;
- da sam dosljedno naveo/la korištene i citirane izvore ili bibliografiju po nekom od preporučenih stilova citiranja, sa navođenjem potpune reference koja obuhvata potpuni bibliografski opis korištenog i citiranog izvora;
- da sam odgovarajuće naznačio/la svaku pomoć koju sam dobio/la pored pomoći mentora/ice i akademskih tutora/ica.

Mjesto, datum

Potpis